

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการมหาบัณฑิตทางการบัญชีและคุณลักษณะมหาบัณฑิตทางการบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับวิชาชีพบัญชี
2. แนวความคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักบัญชีที่ดี
3. แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหาร
4. แนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร
5. แนวความคิดเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับวิชาชีพบัญชี

วิวัฒนาการของการบัญชี

ในอดีตการทำบัญชีเกิดขึ้นตั้งแต่ในสมัยศตวรรษที่ 15 โดยบาทหลวงลูคา ปาเชลี (Luca Pacioli) ชาวอิตาลี ในกรุงมิลาน ซึ่งมีหน้าที่ดูแลการเงินของโบสถ์ต่าง ๆ ในกรุงมิลาน โดยการนำวิธีการของพ่อค้า เมืองเวนิส ในการติดตามรายการค้าต่าง ๆ มารวบรวมเป็นหลักฐานในการใช้เป็นคู่มือการทำบัญชี ซึ่งต่อมาท่านได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งการบัญชี การบัญชีในยุคนี้เป็นการบันทึกบัญชีในลักษณะพื้นฐานเกี่ยวกับการได้รับเงินและการจ่ายเงิน โดยมีความเข้าใจว่าเงินสดที่รับมาหมายถึงรายได้ และเงินสดที่จ่ายออกไปหมายถึงค่าใช้จ่าย จนกระทั่งในยุคศตวรรษที่ 18 – 19 ซึ่งเป็นช่วงการปฏิวัติอุตสาหกรรม ได้มีการพัฒนาในด้านบัญชีมากขึ้น โดยเน้นการรายงานที่เป็นกลาง ทำให้เกิดวิชาชีพผู้สอบบัญชีอิสระขึ้นในประเทศอังกฤษ จนเกิดเป็นสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตขึ้นครั้งแรกในโลก ต่อมาในยุคศตวรรษที่ 20 การบัญชีได้พัฒนารูปแบบกฎระเบียบให้เกิดความยุติธรรม โดยนักบัญชีในยุคนี้จะมีลักษณะเหมือนกับผู้พิพากษาที่อยู่ภายใต้กฎระเบียบให้ประพฤติและปฏิบัติตนเป็นกลาง ทำให้วิชาชีพบัญชีในยุคนี้เป็นยุคที่เจริญรุ่งเรืองกว่าสภาพแวดล้อมปัจจุบัน เนื่องจากนักบัญชีและผู้ประกอบการไม่มีการพลิกแพลงหรือนำเอารูปแบบที่บิดเบือนความจริงมากลบเกลื่อนรายการทางบัญชี (ทรงเดช ประดิษฐ์สมานน, 2546)

แนวทางในการประกอบวิชาชีพบัญชี

ในการเจรจาทำความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Service : GATS) ของประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) เพื่อให้การค้าบริการระหว่างประเทศสมาชิกมีการขยายตัวภายใต้เงื่อนไขของความโปร่งใส (Transparency) และการเปิดเสรีแบบก้าวหน้าเป็นลำดับ (Progressive Liberalization) โดยมีรูปแบบของการค้าบริการระหว่างประเทศ ที่ GATS กำหนดไว้ 4 รูปแบบ ได้แก่ 1. Cross Border Supply เป็นการให้บริการข้ามพรมแดน โดยอาศัยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 2. Consumption Abroad เป็นการให้บริการข้ามพรมแดน โดยผู้รับบริการเคลื่อนย้ายไปยังประเทศผู้ให้บริการ 3. Commercial Presence เป็นการให้บริการข้ามพรมแดน โดยการจัดตั้งหน่วยธุรกิจในประเทศ และ 4. Presence of Natural Person เป็นการให้บริการข้ามพรมแดน โดยการที่บุคคลธรรมดาของประเทศหนึ่งเดินทางเข้าไปทำงานในอีกประเทศหนึ่ง (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2546) ทำให้ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมและปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้า โดยการพัฒนากฎระเบียบในการกำกับดูแลวิชาชีพบัญชี เพื่อรักษามาตรฐาน คุณภาพบริการ กลุ่มครองผู้บริโภค สร้างบูรณาการแห่งวิชาชีพรวมทั้งสร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ และผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีของไทย (พิราภรณ์ กิจไพฑูรย์, 2546) สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลไทยให้ความสำคัญต่อวิชาชีพบัญชี ซึ่งเป็นบริการวิชาชีพในกิจกรรมหนึ่งภายใต้สาขาบริการต่าง ๆ ที่ประเทศไทยผูกพันการเปิดเสรีทางการค้าใน WTO คือการประกาศใช้พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 และตามมาด้วยการยกเลิกพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ซึ่งบังคับใช้มานานและมีบทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับวิชาชีพในปัจจุบัน โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 แทน เพื่อให้มีสภาวิชาชีพบัญชีในการกำกับดูแล ส่งเสริมและพัฒนาการประกอบวิชาชีพบัญชีและควบคุมจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ให้มีมาตรฐานและคุณภาพที่จะสามารถสร้างความมั่นใจในการใช้บริการด้านบัญชีให้กับสาธารณะชน บุคคล หรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีปฏิบัติงานให้ ตลอดจนผู้ลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

จากการบังคับใช้พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ประกอบกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนหน้าที่การปฏิบัติงานด้านการบัญชีขึ้นภายในองค์กร และเป็นโอกาสให้หมื่นนักบัญชีเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น ซึ่งทำให้วิชาชีพบัญชีขยายครอบคลุมออกไปหลายด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการทำบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านการบัญชีบริหาร ด้านการวางระบบบัญชี ด้านการบัญชีภาษีอากร ด้านการศึกษาและเทคโนโลยีการบัญชี และบริการที่เกี่ยวกับการบัญชีด้านอื่นตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง โดยวิชาชีพบัญชีในแต่ละด้านมีลักษณะและความสำคัญดังนี้

1. ด้านการทำบัญชี หรือบัญชีการเงิน เป็นการจัดทำบัญชี ปิดบัญชี และจัดทำงบการเงิน ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพทางด้านนี้จะต้องมีความรู้ด้านบัญชีการเงิน บัญชีชั้นกลาง และบัญชีชั้นสูง
 2. งานด้านบัญชีบริหาร เป็นการจัดทำรายงานเพื่อผู้บริหารและวิเคราะห์งบการเงิน ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพด้านนี้จะต้องมีความรู้ด้านบัญชีการเงิน บัญชีชั้นกลาง บัญชีชั้นสูง บัญชีบริหาร และบัญชีต้นทุน
 3. งานด้านบัญชีภาษีอากร เป็นการจัดทำและยื่นภาษี จดทะเบียนภาษี ชำระภาษี ให้คำปรึกษาด้านภาษีอากร ฯลฯ ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพด้านนี้จะต้องมีความรู้ด้านบัญชีการเงินและกฎหมายภาษีอากร
 4. งานด้านการสอบบัญชี เป็นการตรวจสอบงบการเงินให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี ที่รับรองทั่วไป ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพด้านนี้จะต้องมีความรู้ด้านบัญชีการเงิน ด้านการสอบบัญชี และการฝึกปฏิบัติงานสอบบัญชี
 5. งานด้านการวางระบบบัญชี เป็นการให้คำปรึกษาด้านการออกแบบและวางระบบบัญชี การติดตั้งใช้งานซอฟต์แวร์ทางบัญชี ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพด้านนี้จะต้องมีความรู้ด้านบัญชีการเงิน ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และระบบเครือข่าย
 6. งานด้านการศึกษา เป็นการบรรยายและฝึกอบรม ผู้ที่ประกอบวิชาชีพด้านนี้จะต้องมีความรู้ด้านการบัญชีในส่วนที่บรรยายและฝึกอบรม
 7. งานเทคโนโลยีการบัญชี เป็นการตรวจสอบการควบคุมภายในระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์และการพัฒนาซอฟต์แวร์สำเร็จรูปทางการบัญชี ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพด้านนี้จะต้องมีความรู้ด้านบัญชีการเงิน ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และระบบเครือข่าย ความรู้ด้านการตรวจสอบระบบสารสนเทศ และการฝึกปฏิบัติงานตรวจสอบระบบสารสนเทศ
- ดังนั้นในส่วนตัวของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในยุคสมัยของการเปิดเสรีทางการค้าและมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น นักบัญชี (Accountants) จึงจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองให้พร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (อรุณี เทพเจริญ, 2547) ซึ่งรวมไปถึงหน่วยงานที่มีบทบาททางการศึกษาที่จะต้องตระหนักถึงความสำคัญในการให้ความรู้ที่สามารถเป็นพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพของบัณฑิตสาขาการบัญชีในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อไปในอนาคต Randy L. Desimone กล่าวว่าไว้ว่าการพัฒนาทรัพยากรบุคคลโดยทั่วไปจะมุ่งเน้น 3 เรื่องด้วยกัน คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะหรือความชำนาญ (Skills) และความสามารถ (Abilities) ถ้าคนมีความรู้ ความชำนาญ และมีความสามารถที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ ผลงานก็จะเกิด องค์กรก็จะมิผลิตผลเพิ่มขึ้น และมีความสามารถในการแข่งขัน แต่สิ่งที่เรามองข้ามไปคือตัวการที่มีอิทธิพลเหนือ

การกระทำของคน นั่นคือ ความคิด ความเชื่อ ความมุ่งมั่น หรือวิถีคิดของตน ที่รวมเรียกว่า ทักษะคติ (Attitude) (มาริสซา เซาท์พิลพิงส์, 2547)

ในแม่บทของการศึกษาศาสตร “ศักยภาพ” ของผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี หมายถึง ความรู้ ทักษะ คุณค่า ทักษะคติ และจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีมีความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ หลังจากได้ผ่านประสบการณ์การปฏิบัติงานและผ่านการประเมินจากหน่วยงานหรือสถานที่ทำงานจำลอง (ฝึกงาน) แล้ว โดยนักบัญชีต้องสามารถแสดงให้เห็นว่าตนเองมีความรู้ในวิชาชีพบัญชี ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป ความรู้ทางธุรกิจ ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และความรู้ทางบัญชี โดยสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา ระบุปัญหาทางธุรกิจ ระบุปัญหาทางจริยธรรม และให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผลและชัดเจน ซึ่งจะทำให้ผู้ที่เป็นายจ้าง ลูกค้า และประชาชนมั่นใจในศักยภาพและความสามารถของนักบัญชีในการทำงานต่อหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์ส่วนรวม (International Education Standards 6, 2003) ทั้งนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าสิ่งสำคัญในการพัฒนาบัณฑิตสาขาการบัญชีให้ก้าวสู่การเป็นนักบัญชีมืออาชีพในอนาคตคือ บัณฑิตจะต้องได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ ด้านทักษะ และจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพไปพร้อม ๆ กัน

สรุปได้ว่า เมื่อประเทศไทยเปิดเสรีทางการค้า บริการในวิชาชีพบัญชี ประกอบกับการบริการด้านบัญชีถูกขยายออกไปหลายด้าน ตามสภาพการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ความต้องการใช้บริการด้านบัญชีซึ่งเป็นแกนหลักในการสนับสนุนธุรกิจ และความคาดหวังของผู้ใช้บริการด้านบัญชีต่อมาตรฐานและคุณภาพในวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีสูงขึ้น เป็นเหตุผลให้คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standard Committee : IASC) ออกบรรทัดฐานในการศึกษาและพัฒนาให้นักบัญชีให้เป็น “นักบัญชีมืออาชีพ” เรียกว่า “มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ” (International Federation of Accountants : IFAC) ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย นำไปปฏิบัติและใช้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มศักยภาพของนักบัญชีให้มีความน่าเชื่อถือในการปฏิบัติงานต่อนายจ้าง ลูกค้า ประชาชน นักลงทุนในประเทศ และต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้ (International for Professional Accounts)

1. ความรู้ของผู้ประกอบวิชาชีพ
2. ทักษะของผู้ประกอบวิชาชีพ
3. คุณค่า จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ

นอกจากความรู้ความสามารถดังกล่าวแล้วการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักบัญชีเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพให้นักบัญชีมีภาพลักษณ์ที่ดีเป็นที่น่าเชื่อถือต่อสาธารณะชน ก็เป็นสิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน ซึ่งพฤติกรรมมนุษย์ประกอบด้วยพฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายใน (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2544)

“พฤติกรรมภายนอก” หรือพฤติกรรมเปิดเผย (Overt Behavior) เป็นการแสดงออกทางการใช้คำพูดและการแสดงท่าทาง

“พฤติกรรมภายใน” หรือพฤติกรรมปกปิด (Covert Behavior) เป็นการแสดงออกทางความคิด (Idea) อารมณ์ (Emotion) และความรู้สึก (Feeling)

คุณสมบัติของผู้ทำบัญชี

ผู้ทำบัญชี ตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543 และพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ.2547 คือ ผู้รับผิดชอบในการทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีไม่ว่าจะกระทำในฐานะ ลูกจ้างของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีหรือไม่ก็ตาม ได้แก่บุคคลต่อไปนี้

1. กรณีเป็นพนักงานของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ได้แก่ ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชี สมทบบัญชี หัวหน้าแผนกบัญชี หรือผู้ดำรงตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว

2. กรณีเป็นสำนักงานบริการรับทำบัญชี คือ

2.1 หัวหน้าสำนักงาน กรณีสำนักงานมิได้จัดตั้งในรูปคณะบุคคล

2.2 ผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งรับผิดชอบในการให้บริการรับทำบัญชีกรณีสำนักงานจัดตั้งในรูปคณะบุคคล

2.3 กรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งรับผิดชอบในการให้บริการรับทำบัญชี กรณีสำนักงานจัดตั้งในรูปนิติบุคคล

3. กรณีเป็นผู้รับจ้างทำบัญชีอิสระ คือ ผู้ประกอบวิชาชีพ

4. ผู้ช่วยผู้ทำบัญชี (ในกรณีที่ “ผู้ทำบัญชี” รับทำบัญชีเกินกว่า 100 ราย ตามประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง กำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชี พ.ศ.2543 ข้อ 7(3))

หน้าที่ของผู้ทำบัญชี

1. จัดทำบัญชีเพื่อให้แสดงผลการดำเนินงาน สถานะการเงินหรือการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของ “ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี” ที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริงและตามมาตรฐานการบัญชีโดยมีเอกสารที่ต้องใช้ ประกอบการลงบัญชีให้ถูกต้องครบถ้วน (ม.20)

2. ลงรายการบัญชีเป็นภาษาไทย หากลงรายการเป็นภาษาต่างประเทศให้มีภาษาไทยกำกับ หรือลงรายการเป็นรหัสบัญชีให้มีคู่มือคำแปลรหัสบัญชีที่เป็นภาษาไทยไว้ (ม.21(1))

3. เขียนด้วยหมึก ดิจิพิมพ์ หรือดีพิมพ์ หรือทำด้วยวิธีอื่นใดที่ได้ผลในการทำงานเดียวกัน (ม.21(2))

คุณสมบัติและเงื่อนไขของผู้ทำบัญชี

คุณสมบัติทั่วไป	คุณวุฒิการศึกษา	เงื่อนไข
1. มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร	ตามขนาดธุรกิจที่กำหนดแต่ละกลุ่ม	1. แจ้งรายละเอียดตามแบบ ส.บช.5 หรือ ส.บช.6 ภายใน 60 วัน นับจาก
2. มีความรู้ภาษาไทยเพียงพอที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ทำบัญชีได้	1. ปริญญาตรีทางการบัญชีหรือเทียบเท่า ทำบัญชีได้ทุกธุรกิจ	2. วันเริ่มทำบัญชี
3. ไม่เคยต้องโทษจำคุกในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชีหรือกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชี เว้นแต่พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี	2. ประกาศนียบัตรวิชาชีพบัญชีชั้นสูง(การบัญชี) หรืออนุปริญญา(บัญชี) สำหรับบริษัทจำกัดและห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนที่มี	3. วันที่มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผู้ทำบัญชี
	3. เงินไม่เกิน 5 ล้านบาท	4. เข้าอบรมความรู้เกี่ยวกับบัญชี ตามที่กำหนด
	4. รายได้รวมไม่เกิน 30 ล้านบาท	5. ต้องรับทำบัญชีไม่เกิน 100 รายหากเกินจะต้องมีผู้ช่วยที่มี
	5. สินทรัพย์รวม ไม่เกิน 30 ล้านบาท	คุณวุฒิเพิ่มอีก 1 คน ทุก 100 รายที่เพิ่ม (เศษของ 100 ถ้าเกิน 50 ให้นับเป็น 100) ตาม
	6. สำหรับบุคคลธรรมดา หากเจ้าของกิจการจัดทำบัญชีเองไม่กำหนดคุณวุฒิการศึกษา แต่ถ้าจ้างบุคคลอื่นจัดทำบัญชีให้ผู้ทำบัญชี	ประกาศกรมทะเบียนการค้า เรื่องกำหนดคุณสมบัติและ
	ต้องมีคุณวุฒิการศึกษาตามที่กำหนดเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชี	

พ.ศ.2543 ข้อ7(3)

การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพทุกรอบสามปี

ผู้ทำบัญชีต้องเข้ารับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพในทุกรอบสามปี โดยในแต่ละรอบต้องมีจำนวนชั่วโมงไม่น้อยกว่า 27 ชั่วโมงและต้องเป็นกิจกรรมที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ

การบัญชีไม่น้อยกว่า 18 ชั่วโมงซึ่งในแต่ละปีผู้ทำบัญชีจะต้องเข้ารับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมงและการนับจำนวนชั่วโมงในรอบระยะเวลาสามปีให้นับตามปีปฏิทิน โดยเริ่มนับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2548 เป็นต้นไป ในกรณีที่ผู้ทำบัญชีแจ้งการเป็นผู้ทำบัญชีต่ออธิบดี หลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2548 ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ของปีถัดจากปีที่ผู้ทำบัญชีแจ้งการเป็นผู้ทำบัญชีเป็นต้นไป ทั้งนี้ในรอบระยะเวลา แรกผู้ทำบัญชีสามารถนำชั่วโมงที่เข้ารับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ ตั้งแต่วันที่ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับ หรือตั้งแต่วันที่แจ้งการเป็นผู้ทำบัญชีต่ออธิบดีภายหลังวันที่ 10 สิงหาคม 2547 แล้วแต่กรณี ไปนับรวมกับชั่วโมงในรอบระยะเวลาแรกได้

การแจ้งรายละเอียดการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพของผู้ทำบัญชี ให้ผู้ทำบัญชีแจ้งภายในหกสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินของทุกปี โดยผู้ทำบัญชีต้องจัดเก็บหลักฐานการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพบัญชีไว้กับตนเองเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปีนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินของวันทีสิ้นสุดการอบรม

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักบัญชีที่ดี

ความรู้ความสามารถทางการบัญชี

1. ความหมาย

ความรู้ความสามารถทางการบัญชี (Accounting Capability) หมายถึง การมีทักษะในการเรียนรู้ความสามารถในการเรียนรู้และประสบการณ์ในเรื่องหลักการ แนวคิดและการประยุกต์การจัดทำบัญชี

2. วิชาชีพบัญชีกับ IES

สหพันธ์นักบัญชีระหว่างประเทศ (International Federation of Accountants: IFAC) เป็นองค์กรทางวิชาชีพบัญชีที่มีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมเกี่ยวกับวิชาชีพบัญชีในระดับสากลให้มีความสอดคล้องและสามารถให้บริการทางวิชาชีพที่มีคุณภาพในเกณฑ์เดียวกัน ดังนั้น สภาวิชาชีพบัญชี ในฐานะตัวแทนประเทศสมาชิกของ IFAC ได้ใช้แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับวิชาชีพที่กำหนดโดย IFAC ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากองค์กรทางวิชาชีพ โดยดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการการศึกษา (Education) คณะกรรมการจรรยาบรรณในวิชาชีพ (Ethics) คณะกรรมการการบัญชีการเงินและบัญชีบริหาร (Financial and Management Accounting) คณะกรรมการสารสนเทศ (Information) คณะกรรมการปฏิบัติงานภาครัฐ (Public Sector) (ศิลปพร ศรีจันเพชร, 2545, หน้า 12-19)

คณะกรรมการการศึกษาของ IFAC มีบทบาทในการกำหนดมาตรฐาน แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาก่อนเป็นนักวิชาชีพบัญชี และอบรมศึกษาต่อเนื่องเมื่อได้ประกอบวิชาชีพบัญชีแล้ว เพื่อปรับปรุงคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพให้มีความใกล้เคียงกัน คณะกรรมการการศึกษาได้ออก IES (International Education Standard) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนานักวิชาชีพบัญชี โดยกำหนดบรรทัดฐานสำหรับการเรียนรู้ขั้นต่ำสำหรับนักวิชาชีพบัญชีที่มีคุณภาพอันประกอบด้วย การศึกษา การฝึกฝน เพื่อให้ได้ประสบการณ์ การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการบำเพ็ญตนให้เกิดคุณค่าต่อวิชาชีพและสังคมตลอดการเป็นนักวิชาชีพ ทำให้ IES มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน รวมทั้งสิ้น 7 ฉบับ ได้แก่

IES 1, Entry Requirements to a Program of Profession Accounting Education

IES 2, Content of Professional Education Program

IES 3, Professional Skills

IES 4, Professional Values, Ethics and Attitudes

IES 5, Practical Experience Requirements

IES 6, Assessment of Professional Capabilities and Competence

IES 7, Continuing Professional Development

ซึ่งใน IES ฉบับที่ 1 ได้กล่าวถึงการกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้าสู่โปรแกรมการศึกษาวิชาชีพบัญชี ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อต้องการธำรงรักษาและพัฒนาคุณภาพของวิชาชีพบัญชี โดยเนื้อหาจะกล่าวถึง ความสามารถ (Capabilities) ที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณารับบุคคลที่เหมาะสม (Candidates) เข้าสู่โปรแกรม เพื่อการก้าวสู่การเป็นนักบัญชีมืออาชีพ ซึ่งสิ่งทีบุคคลเหล่านั้นต้องมีประกอบด้วย 5 ส่วน คือ (ชัยนรินทร์ วีระสภาวณิชย์ 2548: 3)

1. ความรู้ในวิชาชีพ (Knowledge)
2. ทักษะทางวิชาชีพ (Skills)
3. คุณค่าแห่งวิชาชีพ (Professional Values)
4. จรรยาบรรณ (Ethics)
5. เจตคติ (Attitudes)

ความรู้ในวิชาชีพ

ในส่วนที่เกี่ยวกับความรู้ IES ฉบับที่ 2 ได้มีการกล่าวถึงความรู้ในวิชาชีพเพื่อให้หน่วยงานที่มีบทบาททางการศึกษาได้ตระหนักถึงการให้บริการความรู้ที่จำเป็นในสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นการเตรียมพื้นฐานและความพร้อมก่อนเป็นนักวิชาชีพ ซึ่งได้แบ่งเป็น 4 ประเภท (ศิลปพร ศรีจันทร์เพชร, 2545, หน้า 13-19) ดังนี้

1. ความรู้ทั่วไป รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์ ความรู้และซาบซึ้งในศิลปะ วรรณกรรมและวัฒนธรรม ความสามารถในการคิด อ่าน เขียน การวิเคราะห์วิจารณ์ เป็นต้น ความรู้ทั่วไปนี้ช่วยให้นักวิชาชีพบัญชีมีความรอบรู้ ความสามารถในการคิด อ่าน เขียน การใช้ดุลยพินิจ และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น คณะกรรมการ การศึกษาเชื่อว่าการศึกษาที่ให้ความรู้ทั่วไปในวงกว้างเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่กระตุ้นให้เกิด การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเป็นจุดเริ่มต้นของวิชาชีพบัญชี

2. ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจและการจัดการทั่วไป รวมถึงเศรษฐศาสตร์ พฤติกรรมองค์กร การตลาด การจัดการ ธุรกิจระหว่างประเทศ การวิเคราะห์เชิงปริมาณและสถิติ เป็นต้น ความรู้ในส่วนนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อหน้าที่งานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชี

3. ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงแนวคิดและการจัดการเทคโนโลยี สารสนเทศ การควบคุมภายในสำหรับธุรกิจที่ใช้คอมพิวเตอร์ เป็นเหตุ ความรู้ในส่วนนี้มีความสำคัญ เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศอาจมาจากการจัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับ เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นวิชาเฉพาะหรือผสมผสานเข้ากับเนื้อหาวิชาอื่น ๆ

4. ความรู้ด้านบัญชีและเรื่องที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการบัญชีการเงิน รายงานการเงิน การบัญชีบริหาร การสอบบัญชี กฎหมายธุรกิจ ภาษีอากร การควบคุมและการตรวจสอบภายใน การเงินธุรกิจและการจัดการทางการเงิน จรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นต้น ความรู้ในส่วนนี้เป็นพื้นฐานของความรู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิชาชีพบัญชี

ทักษะทางวิชาชีพ

ผู้ประกอบการวิชาชีพ ควรมีทักษะหรือความชำนาญในเรื่องที่จำเป็นต่อไปนี้ (ศิลปพร ศรีจันทพร, 2545, หน้า 13-19)

1. ทักษะในการใช้เหตุผล (Intellectual Skill) รวมถึงทักษะในการใช้ดุลยพินิจใน สถานการณ์ที่มีความซับซ้อน ความสามารถในการถามและการวิจารณ์อย่างมีเหตุผล ความสามารถในการระบุและแก้ปัญหา การจัดลำดับความสำคัญของงาน ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับ สภาพแวดล้อม เป็นต้น

2. ทักษะในการปฏิสัมพันธ์ (Interpersonal Skill) รวมถึงความสามารถในการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น การทำงานเป็นทีม การจูงใจ การมอบหมายงาน การเป็นผู้นำ การเจรจาต่อรอง การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น

3. ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skill) รวมถึงความสามารถในการฟัง การอ่าน การปรึกษาหารือ การนำเสนอ การแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การใช้ ข้อมูล รายงาน สิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

คุณค่าแห่งวิชาชีพ

คุณค่าแห่งวิชาชีพที่นักวิชาชีพบัญชีจำเป็นต้องมี ได้แก่ ความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นอิสระตามมาตรฐานของวิชาชีพ มารยาทของวิชาชีพ ความสำนึกต่อความรับผิดชอบทางสังคม ความกังวล (Concern) เกี่ยวกับประโยชน์ของสาธารณชน ความตั้งใจที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น การให้การศึกษาและความชำนาญต้องทำให้แก่นักวิชาชีพบัญชีตระหนักถึงคุณค่าแห่งวิชาชีพ และปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรมเพื่อประโยชน์ต่อสังคมและวิชาชีพ

จรรยาบรรณ

จรรยาบรรณ หมายถึง หลักความประพฤติอันเหมาะสมแสดงถึงคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพ ที่กลุ่มบุคคลแต่ละสาขาวิชาชีพประมวลขึ้นไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้สมาชิกในสาขาวิชานั้น ๆ ยึดถือปฏิบัติ เพื่อรักษาชื่อเสียงและส่งเสริมเกียรติคุณของสาขาวิชาชีพของตน

อนึ่ง จริยธรรมกับธุรกิจ เกี่ยวกันหลายด้าน แม้นักธุรกิจอาจจะเข้าใจว่า การทำธุรกิจไม่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม การทำธุรกิจไม่ใช่ความถูกต้องหรือผิดจริยธรรม แต่เป็นการดำเนินงานที่มีจุดมุ่งหมายคือ ผลกำไร แต่ตามจริงแล้วธุรกิจเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถหรือผิดจริยธรรมก็ได้ ดังนั้นการมารวมกันอยู่ของภาคธุรกิจ จึงได้มีการกำหนดแนวความประพฤติในวิชาชีพที่เรียกว่า จรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติและควบคุมเฉพาะกลุ่มคนในวิชาชีพหนึ่งเท่านั้น จรรยาบรรณวิชาชีพจะมีความหมายที่แคบกว่าจริยธรรม เพราะจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นเพียงข้อกำหนดเฉพาะวิชาชีพเท่านั้น

สาเหตุที่องค์กรธุรกิจต้องมีจริยธรรมทางธุรกิจ เพราะสังคมคิดว่าธุรกิจควรมีความรับผิดชอบต่อสังคมและควรมีจริยธรรมเพื่อเป็นหลักการในการประกอบธุรกิจ ดังนั้น หน้าที่ส่วนหนึ่งของธุรกิจคือ การปกป้องสิ่งที่เป็อันตรายต่อสังคม และการมีจริยธรรมจะเป็นการช่วยให้ธุรกิจมีขอบเขตของการแข่งขันในภาคธุรกิจ

อย่างไรก็ตาม ได้มีการแบ่งแนวคิดในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจไว้ 3 แบบ คือ

1. ความรับผิดชอบต่อแบบดั้งเดิม คือการรับผิดชอบต่อผู้บริหารในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด
2. ความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจ เป็นแนวคิดที่มีความรับผิดชอบต่อกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจ คือ ผู้ถือหุ้น ลูกค้า พนักงาน เจ้าหนี้ หน่วยงานรัฐบาล เป็นต้น

3. ความรับผิดชอบแบบสนับสนุน เป็นแนวคิดที่ถือว่าผู้บริหารต้องคาดการณ์ได้ถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นและควรหลีกเลี่ยงปัญหานั้น เพราะสังคมคิดว่าธุรกิจย่อมมีแนวโน้มที่จะแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นสิ่งที่สังคมมีความคาดหวังให้ธุรกิจตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ นั่นคือ ความต้องการให้ธุรกิจผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ และให้ดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อเป็นประโยชน์ในระยะยาวของธุรกิจ เป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อสังคม เป็นการเสริมสร้างเสถียรภาพในระบบธุรกิจและเป็นการคงไว้ในเรื่องของศีลธรรมและวัฒนธรรมของสังคมโดยรวม และมูลเหตุที่ทำให้วิชาชีพบัญชีต้องการความมั่นใจว่า ผู้ประกอบวิชาชีพมีความรู้ ความสามารถในการระดับที่กำหนด และสามารถดำรงความรู้ความสามารถดังกล่าวได้นั้น เนื่องจาก

1. การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจสู่ระบบโลกาภิวัตน์ การพัฒนาด้านการสื่อสารโทรคมนาคม

2. การสนองความต้องการของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้น

3. ความคาดหวังในความรับผิดชอบต่อของนักวิชาชีพบัญชีต่อบุคคลและสังคมที่เพิ่มขึ้น
เจตคติ

เจตคติ หมายถึง ปฏิกริยาโต้ตอบที่คนเรามีต่อสิ่งเร้าทางสังคม การชอบ ไม่ชอบบางอย่าง เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย การที่เกิดปฏิกริยาเช่นนี้ขึ้น เรียกว่าการมีเจตคติต่อบางสิ่งบางอย่างที่เกิดขึ้น (วิรัช สงวนวงษ์วาน, 2546 : 49)

ประเภทของเจตคติ

เจตคติทั้งหลายมักจะถูกประเมินออกมาในรูปของความดี ความเลว ความชอบ ไม่ชอบ นักจิตวิทยาได้แบ่งเจตคติออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้สึก (Affective Domain) หมายถึง เจตคติทางด้านอารมณ์ เช่น ความโกรธ ความรัก และความสงบ

2. ด้านความเข้าใจ (Cognitive Domain) หมายถึง ความรู้หรือความเชื่อเกี่ยวกับคุณลักษณะของสิ่งที่เรามีเจตคติ

3. ด้านการกระทำ (Coactive) หมายถึง แนวโน้มที่คนจะปฏิบัติต่อสิ่งที่ชอบหรือไม่ชอบ เป็นการแสดงเจตคติด้านการกระทำ

เจตคติทั้ง 3 ด้าน ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกัน เรื่องหนึ่งอาจมีมาก หรือน้อยกว่าอีกเรื่องหนึ่งได้ หรือเราอาจมีความรู้สึกรุนแรงในเรื่องหนึ่งแต่ไม่รู้สึกอะไรในอีกเรื่องหนึ่งเลย สำหรับ

ผู้บริหารในกิจการนั้นจะสนใจเจตคติของพนักงานในกิจการเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับงาน 3 ข้อ ได้แก่

1. ความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction) หากพนักงานมีความพึงพอใจสูงแสดงว่าเจตคติในทางบวก

2. ความเกี่ยวข้องกับงานมากหรือน้อย (Job Involvement) พิจารณาจากการที่พนักงานมีส่วนร่วมกับงานมากน้อยเพียงใด ถ้าพนักงานเห็นความสำคัญของงานมาก แสดงว่ามีเจตคติในทางบวก

3. ความมุ่งมั่นจงรักภักดีต่อองค์กร (Organizational Commitment) พนักงานที่มีเจตคติที่ดีต่อองค์กรจะมีความมุ่งมั่นจงรักภักดีต่อองค์กรสูง

โดยสรุป เจตคติเป็นเงื่อนไขภายในตัวบุคคลที่มีส่วนในการกำหนดการแสดงออกและทิศทางของพฤติกรรมและยังเป็นการกำหนดการรับรู้ด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีทุกสาขาจะต้องเป็นนักบัญชีที่มีความรู้ความสามารถในทางวิชาชีพที่สูงเพียงพอต่อการสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเพื่อให้มั่นใจได้ว่าผลงานที่ได้ผ่านการกลั่นกรองจากนักบัญชีที่มีองค์ประกอบของความรู้ความสามารถที่ครบถ้วนในทุก ๆ ด้านจะเป็นงานที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

การปรับบทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนี้และในอนาคตย่อมส่งผลกระทบต่อ การดำเนินธุรกิจ ดังนั้นนักบัญชีจะต้องปรับบทบาทของตัวเอง เพื่อร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ พร้อมกับเบิกศักราชใหม่ของวิชาชีพบัญชีให้มีความทันสมัยเป็นคู่คิดกับผู้บริหารในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงในหลักการบริหาร

ผู้บริหารในปัจจุบันและอนาคต จะต้องบริหารธุรกิจอย่างมีคุณธรรมและเป็นมืออาชีพที่มีความสามารถและจรรยาบรรณสูง ผู้บริหารจะต้องมุ่งเน้นความสำเร็จและการบรรลุเป้าหมายในการบริหารเป็นสำคัญ และจะต้องรักษากติกาในการบริหารอย่างเคร่งครัด ความสามารถของผู้บริหารจะถูกวัดผลด้วยกำไรและความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจ ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องการผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้ช่วยเหลือดังกล่าวก็คือ นักบัญชีจะต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการบริหารที่ผู้บริหารจะได้รับ ดังนั้นบทบาทของนักบัญชีในยุคนี้จึงต้องมีคุณภาพและได้มาตรฐานที่ผู้บริหารประสงค์เสมอและต้องช่วยให้ผู้บริหารรักษาคุณธรรมและจรรยาบรรณในการบริหารได้ตามที่สังคมคาดหวัง

2. ความสำคัญของสภาพคล่อง

แนวทางการบริหารยุคใหม่จะมุ่งเน้นสภาพคล่องและความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจมากขึ้น ดังนั้น นักบัญชีจะต้องเพิ่มบทบาทช่วยในการบริหารทางการเงินแก่ผู้บริหารในช่วงนี้ให้มากขึ้น เพราะเป็นช่วงของการบริหารที่เน้นในเรื่องเงินมากที่สุด ซึ่งนักบัญชีเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องฐานะการเงินและผลการดำเนินงานเป็นอย่างดีไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทของผู้ทำบัญชีหรือผู้สอบบัญชี การเพิ่มงานให้บริหารด้านการเงินเข้าไปจะช่วยให้ผู้บริหาร บริหารสภาพคล่องประสบความสำเร็จและสามารถรักษาธุรกิจให้อยู่รอดได้

3. การใช้ทรัพยากร

ผู้บริหารจึงมุ่งเน้นถึงผลประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรมากขึ้น การเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนและการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ดังนั้น นักบัญชีจะต้องมีความรู้ ความสามารถช่วยผู้บริหารในด้านนี้ สามารถให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ เพื่อให้ผู้บริหารนำไปพิจารณาตัดสินใจในการเลือกใช้ทรัพยากร ซึ่งนักบัญชีจะมีข้อมูลและวิธีการเกี่ยวกับการวัดผลอยู่แล้ว เนื่องจากเป็นผู้จัดทำรายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงิน ดังนั้น นักบัญชีย่อมสามารถนำความรู้เหล่านี้มาประเมินความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากรตลอดจนวัดว่าการตัดสินใจใช้ทรัพยากรนั้นมีประโยชน์สูงสุดตามที่ได้อคาดหวังหรือไม่

4. ความจำเป็นเพื่อความอยู่รอด

ในช่วงวิกฤตทุกธุรกิจต้องฟันฝ่าให้ผ่านพ้นอุปสรรคและภาวะวิกฤต ซึ่งนักบัญชีย่อมทราบตัวกิจการหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำกำไรได้ดี จะยังคงคุ้มทุนอยู่หรือไม่ ข้อมูลทางการเงินเกี่ยวกับต้นทุนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการตัดสินใจในการที่จะลดขนาดธุรกิจ ลดคน หรือลดผลิตภัณฑ์เพื่อให้แน่ใจว่าธุรกิจรักษาไว้ในสิ่งที่ยังอำนวยประโยชน์ให้แก่กิจการได้มากที่สุด ความยากลำบากในช่วงนี้ผู้บริหารย่อมต้องการที่พึ่งที่ช่วยในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและรักษากิจการให้อยู่รอดได้ นักบัญชีต้องคำนึงถึงเรื่องการดำรงอยู่ของกิจการเป็นอันดับแรก และสำคัญที่สุด เพราะความดำรงอยู่ของกิจการ หมายถึง การมีงานของนักบัญชีด้วย นักบัญชีต้องปรับตัวให้รับกับความคาดหวังของผู้บริหารให้ได้ งานของนักบัญชีจะต้องมีมาตรฐานเทียบเคียงกับมาตรฐานโลก และจะต้องเตรียมพร้อมต่อความรับผิดชอบในงานที่ให้บริการเหมือนที่ยึดถือปฏิบัติกันในวันตกคุณภาพและความถูกต้องกับหลักการและมาตรฐานเป็นสิ่งที่ละเว้นไม่ได้ ผู้สอบบัญชีจะต้องมีมาตรการและแนวทางในการควบคุมดูแลคุณภาพของบริการที่สามารถสนองความต้องการของผู้ใช้ทางการเงินให้ได้ และเป็นไปตามความคาดหวังนั้น ความทันสมัยและทันเหตุการณ์จะเป็นสิ่งที่นักบัญชีต้องให้ความสนใจและพัฒนาดตนเองอยู่เสมอ สถาบันวิชาชีพจำเป็นต้องเร่งดำเนินการเพื่อช่วยเหลือนักบัญชีในด้านนี้ และจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีกำหนดเวลาที่แน่นอน

นักบัญชีเองต้องตั้งใจงาน ในการพัฒนาและปรับตัวให้ได้ เพื่อให้วิชาชีพบัญชีไทยเป็นที่ยอมรับ และเชื่อถือตลอดไป (รัชฎีต โภยไคย, 2543: 46 – 48)

ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศของนักบัญชี

จากสภาพแวดล้อมของการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนไป ธุรกิจจำเป็นต้องปรับโครงสร้างขององค์กรให้มีลักษณะการบริหารงานที่พึ่งพาระบบสารสนเทศมากขึ้น ระบบสารสนเทศเพื่อจัดการในองค์กรที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ซึ่งประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์ ดังนั้นนักบัญชีจะต้องมีความรู้ก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา เพื่อจะได้นำมาประยุกต์ใช้ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านการดำเนินธุรกิจ ในขณะเดียวกันก็พัฒนาตนเองมาเป็นผู้จัดทำระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการให้กับผู้บริหาร ในลักษณะต่าง ๆ เช่น อาจจะทำระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support System) ให้กับผู้บริหารและสามารถที่จะเลือกซื้อหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรมทางด้านบัญชีที่สามารถตอบสนองความต้องการขององค์กรได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้เกิดการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพการณ์ที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง

สุชาติ กิระนันท์ (2543) ได้กล่าวในหนังสือเส้นทางใหม่สู่วิชาชีพนักบัญชีปี 2000 นักบัญชี คือ ผู้ที่ต้องจัดทำบัญชีที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริง และตามมาตรฐานการบัญชีเพื่อนำเสนอภาพจริงของการดำเนินงานของกิจการต่อสาธารณะ และเตือนภัยในกรณีที่เห็นภาพความผิดปกติ ดังนั้นคุณลักษณะของนักบัญชีที่ดีควรประกอบไปด้วย

1. มีความรู้พื้นฐานด้านการบัญชีและเข้าใจระบบงานบัญชีอย่างดี
2. มีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีสารสนเทศ และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการทำบัญชีได้อย่างดี
3. มีความเข้าใจในงานด้านอื่น ๆ ของกิจการเพื่อให้สามารถเข้าใจความต้องการของฝ่ายอื่น ๆ และผู้บริหารที่มีต่อข้อมูลและสารสนเทศทางการบัญชี
4. มีความสามารถในการแปลความหมายของข้อมูลทางบัญชีได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
5. รู้จักนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศทางการบัญชีที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้สามารถสร้างตัวบ่งชี้ต่าง ๆ ที่สรุปสาระสำคัญจากข้อมูลทางการบัญชีเพื่อแสดงสภาพที่แท้จริงของกิจการ
6. สามารถเลือกและสร้างรูปแบบการนำเสนอสารสนเทศที่เหมาะสม
7. มีความสามารถในการค้นคว้า สามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงในโลกธุรกิจและตลาดการเงินรวมทั้งมาตรฐานการบัญชีใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา
8. มีความตั้งใจ ใฝ่รู้ และ กระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ใหม่ด้วยตนเอง
9. มีความเป็นอิสระในการทำงานมากขึ้น

10. มิจิตสำนึกและจรรยาบรรณของวิชาชีพการบัญชีและการสอบบัญชี

ลักษณะของความสามารถ (Capabilities) ที่สำคัญของนักบัญชี

รัตนา วงศ์ศรีเดือน กล่าวไว้ว่า สิ่งที่แสดงถึงลักษณะของความสามารถ (Capabilities) ที่สำคัญมีดังนี้

1. ทักษะคติ (Attitudes) นักบัญชีต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน รวมทั้งทัศนคติที่จะปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ เป็นธรรม ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ของนักบัญชี

2. ลักษณะทางพฤติกรรม (Behavioral Skills) เป็นบุคลิกภาพส่วนตัวที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพของนักวิชาชีพบัญชี ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับสายงานอื่น ลักษณะทางพฤติกรรมที่สำคัญ ได้แก่ ความเป็นผู้นำ การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ การให้ข้อมูลที่เหมาะสม การเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง

3. ความคิดที่เป็นระบบและกว้างไกลในทางธุรกิจ (Broad Business Perspective) เนื่องจากนักบัญชีเป็นบุคคลที่ทำงานอยู่กับข้อมูลของธุรกิจ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตัดสินใจของผู้บริหารในทุกระดับ ดังนั้น นักบัญชีจึงต้องเป็นผู้ที่เข้าใจแนวคิดด้านการบริหาร ตลอดจนมุมมองใหม่ในเครื่องมือทางการบริหาร เพื่อนำมาปรับใช้ในองค์กร ขณะเดียวกัน นักบัญชีต้องสามารถคาดการณ์ โอกาสและภัยอันตรายที่จะกระทบต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจด้วย ความคิดที่เป็นระบบทางธุรกิจ เช่น การมีความคิดในเชิงกลยุทธ์ที่จะช่วยนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน รวมทั้งความรู้ในธุรกรรมใหม่ ๆ ด้วย เช่น ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงินที่ซับซ้อน เป็นต้น

4. ความรู้ทางด้านทักษะ ในการปฏิบัติหน้าที่ (Functional Skills) นักบัญชีต้องเป็นผู้ที่มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องในสาขาอาชีพ ตน เช่น การวิเคราะห์ความเสี่ยงบนพื้นฐานทฤษฎีและปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การจำลองสถานการณ์การตัดสินใจเพื่อลดความเสี่ยง การวัดมูลค่า การรายงาน ตลอดจนการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับอื่น

5. ความรู้ทางด้านเทคนิคเฉพาะด้าน (Technical Knowledge) เช่น เทคนิคการตรวจสอบ เทคนิคการจัดวางระบบบัญชี เป็นต้น

6. ประการสุดท้าย นักบัญชีต้องมีทักษะด้านการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด (Intellectual Skills) กล่าวคือ ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถระบุและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ มี การทำวิจัย การคิดอย่างมีเหตุและผลเชิงวิเคราะห์อย่างรวดเร็ว

ลักษณะของการประพฤติปฏิบัติงานที่ดีของนักบัญชี

ลักษณะของการปฏิบัติงานที่ดีที่นักบัญชีควรมีและพึงปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพนักบัญชี ได้แก่

1. มีความขยันหมั่นเพียรดี

นักบัญชีต้องมีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงานของคนอย่างสม่ำเสมอ เอาใจใส่และตั้งใจทำงานให้เสร็จโดยเร็ว ไม่ปล่อยเวลาให้หมดไปโดยเปล่าประโยชน์และไม่ควรให้ผู้บริหาคอยติดตามหรือทวงถาม อีกทั้งงานที่ปฏิบัติจะต้องมีปริมาณมากพอเป็นที่ยอมรับได้ตามมาตรฐานขององค์กรหรือเกินกว่านั้น และการทำงานต้องเป็นคนที่ตรงต่อเวลาอย่างสม่ำเสมอ

2. มีผลงานที่มีคุณภาพดี

นักบัญชีต้องสามารถปฏิบัติงานได้เป็นผลสำเร็จด้วยความรวดเร็วและมีคุณภาพ การพิจารณาคุณภาพ ดูได้จากความถูกต้องสมบูรณ์ตามที่ต้องการหรือไม่และทันเวลาที่จะนำไปใช้งานได้

3. มีความรับผิดชอบเป็นที่ไว้วางใจได้ดี

นักบัญชีต้องมีความรับผิดชอบ คือ รับผิดชอบต่อตนเอง ต่อเพื่อนร่วมงาน ต่อผู้บริหาร และต่อองค์กร ซึ่งความรับผิดชอบนี้จะต้องรับผิดชอบ ทั้งทางด้านการปฏิบัติงานและความประพฤติ การรับผิดชอบในหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี เป็นที่ไว้วางใจของผู้บริหารว่าสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ของตน ซึ่งได้รับมอบหมายได้ผลอย่างเต็มที่ โดยที่ผู้บริหารไม่ต้องวิตกกังวลหรือต้องติดตามตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ความรับผิดชอบเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้นต้องรับผิดชอบด้วยความยินดี และเต็มใจทำการแก้ไขข้อผิดพลาดนั้นให้ถูกต้องโดยเร็ว โดยไม่ปิดความรับผิดชอบและโทษผู้อื่น

4. มีความรู้และเข้าใจพื้นฐานงานเป็นอย่างดี

นักบัญชีย่อมต้องมีความรู้และความเข้าใจในหน้าที่ของตนเป็นอย่างดีว่า หน้าที่และความรับผิดชอบของตนนั้นมีรายละเอียดขั้นตอนและขอบเขตของการปฏิบัติเป็นอย่างดี และต้องสามารถทำได้อย่างดีด้วย และต้องเข้าใจว่างานเกี่ยวข้องกับหรือต้องประสานงานกับใคร จุดเริ่มต้นและแล้วเสร็จ เมื่อใด ที่ไหน ทั้งนี้จะต้องมีความเอาใจใส่ศึกษาพื้นฐานของงาน เพราะถ้าไม่เข้าใจพื้นฐานของงานแล้วจะไม่สามารถปฏิบัติงานได้ดีและถูกต้อง

5. มีความสามารถในการเรียนรู้ดี

นักบัญชีต้องมีความสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้เสมอ เพื่อที่จะช่วยในการปรับปรุงปฏิบัติงานของตนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ มีความเข้าใจรายละเอียดของงานได้อย่างรวดเร็ว สามารถเรียนรู้แนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในงานหรือสภาพการทำงานได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งนักบัญชีต้องมีความพยายามเอาใจใส่หมั่นคิดหมั่นไตร่ตรองเรื่องงานอยู่เสมอ เช่น มีข่าวสารการประกาศหรือการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับภาษีอากร ซึ่งนักบัญชีจำเป็นต้องอ่านและทำ

ความเข้าใจ และหากนักบัญชีมีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวแล้ว จะทำให้การทำงานในวิชาชีพดียิ่งขึ้น เช่น การใช้ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

6. มีความคิดริเริ่ม

นักบัญชีต้องมีความคิดริเริ่มอยู่เสมอ สร้างสรรค์และคิดหาวิธีการทำงานที่ดีขึ้น สะดวกขึ้น ประหยัดและปลอดภัยมากขึ้นโดยมีความมั่นใจที่จะแสดงความคิดเห็นที่จะปรับปรุงวิธีการทำงานให้ดีขึ้น

7. มีดุลยพินิจสามัญสำนึกที่ดี

นักบัญชีที่ดีจะต้องมีไหวพริบ มีการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล การมีดุลยพินิจและสามัญสำนึกที่ดี จะช่วยให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานและตัดสินใจได้เป็นอย่างดี การปฏิบัติงานจะเป็นไปอย่างสมเหตุสมผลและถูกต้อง ดุลยพินิจและสามัญสำนึกที่ดีจะต้องอาศัยการคิด การไตร่ตรอง การทบทวนหาเหตุผลประกอบโดยพิจารณาจากข้อมูลหลาย ๆ ด้าน มิใช่เพียงแต่คิดและอาศัยข้อมูลเพียงด้านเดียว ในบางครั้งจะต้องฟังความคิดเห็นและเหตุผลของผู้อื่นประกอบการพิจารณาตัดสินใจ

8. มีมนุษยสัมพันธ์ดี

นักบัญชีที่ดีจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ดี ซึ่งหมายถึง ความสามารถที่จะเข้ากับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม สามารถทำงานกับเพื่อนร่วมงานและผู้บริหารตลอดจนบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบอยู่นั้นได้เป็นอย่างดี รู้จักกาลเทศะ รู้จักระงับอารมณ์เมื่อโกรธ มีความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน ในการพูดจา การวางตัวเหมาะสม มีความอดทน อดกลั่นและอ่อนน้อมถ่อมตน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี พร้อมทั้งประสานความเข้าใจทางด้านปฏิบัติกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและองค์กร

9. มีความร่วมมือที่ดี

นักบัญชีต้องมีความร่วมมือที่ดีกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานประจำวัน จะต้องมีการประสานงานกับผู้อื่นอยู่เสมอ ในทางตรงกันข้าม การทำงานของนักบัญชีต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปฏิบัติงานฝ่ายอื่น ๆ เช่นกัน ดังนั้นหากนักบัญชีไม่ได้รับความร่วมมือก็จะเป็นการยากที่ผู้ปฏิบัติงานฝ่ายอื่น ๆ จะให้ความร่วมมือแก่นักบัญชี จะเห็นได้ว่าความสำคัญของการร่วมมือและประสานงานกันมีการทำงานเป็นกลุ่ม ปรึกษาหารือกันในการทำงาน ความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ต้องอาศัยการสื่อสารที่ดี

10. มีทัศนคติที่ดีต่องานและองค์กร

นักบัญชีต้องมีทัศนคติที่ดี ต่อเพื่อนร่วมงาน ต่อผู้บังคับบัญชา ต่อลูกค้าและผู้อื่น ตลอดจนองค์กร เพราะถ้ามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้อื่น ไม่ดีต่องาน หรือต่อองค์กรของตนแล้ว ย่อมไม่

สามารถปฏิบัติงานได้ดี และจะไม่ได้รับความร่วมมือจากคนอื่น หรือทำงานร่วมกับคนอื่นได้ไม่ราบรื่น การที่มีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรและต่องาน โดยต้องศึกษางานและองค์กรว่ามีเป้าหมายอย่างไร ซึ่งเมื่อทราบเป้าหมายแล้วจะทำให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับงานและองค์กรได้

ลักษณะของการประพฤติดีของนักบัญชี

นักบัญชีที่ดีต้องมีความประพฤติที่ดีงาม มีวินัยในตัวเอง วินัยในตัวเองคือ ความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่องานและสังคม ทำให้เป็นที่ยอมรับในสังคมและการทำงานในวิชาชีพบัญชี หากผู้ใดประพฤติแตกต่างไปย่อมถือได้ว่าเป็นผู้ประพฤติผิดวินัย ซึ่งต้องปรับปรุงตนเองและแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป

ลักษณะความประพฤติที่ดีสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การมาทำงาน

นักบัญชีต้องมาทำงานตรงตามเวลาและปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนตลอดเวลาในช่วงการทำงาน ทั้งนี้เว้นแต่ได้รับอนุญาตให้ลาหยุดพักหรือมีความเจ็บป่วย

1.1 นักบัญชีที่ดีต้องเป็นคนตรงต่อเวลา ต้องปฏิบัติงานตามกำหนดเวลาการทำงานอย่างสม่ำเสมอ

1.2 นักบัญชีที่ดีต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบปฏิบัติขององค์กรอย่างเคร่งครัด ต้องรับผิดชอบงานตลอดเวลา

2. การปฏิบัติหน้าที่

นักบัญชีต้องปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนที่ผู้บริหารมอบหมายให้ด้วยความขยันหมั่นเพียร

2.1 นักบัญชีที่ดีจะไม่ประพฤติปฏิบัติด้วยความประมาทเลินเล่อ ปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ เพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อองค์กร หากมีข้อผิดพลาดไม่ควรปกปิด ต้องรับรายงานให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อหาทางแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป

2.2 นักบัญชีต้องมีความรับผิดชอบเอาใจใส่ในงานของตนและมีความตื่นตัวในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ใช้เวลาในการทำงานให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่

2.3 นักบัญชีที่ดีจะต้องใช้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนต่อผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ เช่น การทำรายงานทางการเงินที่ถูกต้อง ชัดเจนโดยไม่ให้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม

2.4 นักบัญชีที่ดีต้องมีวินัยและให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างรวดเร็วและทันเวลา หากไม่เข้าใจหรือไม่แน่ใจจะต้องหาข้อมูลเพิ่มเติม หรือสอบถามให้แน่ชัดเสียก่อน

3. การรักษาความลับข้อมูลข่าวสารขององค์กร

นักบัญชีที่ดีจะต้องไม่เปิดเผยความลับขององค์กร เพราะว่าองค์กรจะอยู่รอดได้ ต้องรักษาความลับของกลยุทธ์บางอย่างที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการแข่งขัน หากเปิดเผยอาจทำให้เกิดผลเสียได้ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นข้อมูล ข่าวสาร บันทึกหลักฐาน เอกสาร สูตรต่าง ๆ ขององค์กร นักบัญชีไม่ควรเปิดเผยต่อผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง รวมทั้งไม่ทำลายเอกสารเกี่ยวกับงานบัญชีโดยไม่ได้รับอนุญาต

3.1 การรักษาผลประโยชน์ขององค์กร

นักบัญชีต้องพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ขององค์กร ไม่ประพฤติปฏิบัติสิ่งที่เป็นการขัดผลประโยชน์ หรือทำให้องค์กรเสียหาย ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ไม่ยกยอทรัพย์สินขององค์กรมาเป็นของตน

3.2 มีความซื่อสัตย์สุจริตจงรักภักดีต่อองค์กร

นักบัญชีต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อตรง ใช้ความรู้ความสามารถ และความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี นำไปใช้ควบคุมการปฏิบัติงาน สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าของตนเองและขององค์กร

3.3 นักบัญชีที่ดีต้องเก็บรักษาเอกสารในการปฏิบัติงานต่าง ๆ เช่น เอกสารเบิกจ่ายเงิน โดยไม่กระทำการปลอมแปลง แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงเอกสารเหล่านั้น โดยที่ตนไม่มีอำนาจที่จะกระทำได้

3.4 ต้องไม่รับสินจ้างรางวัลหรือสินบนจากบุคคลอื่นหรือผู้ที่มาติดต่อธุรกิจกับองค์กร ซึ่งจะเป็นผลเสียหายแก่องค์กร ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม

3.5 นักบัญชีที่ดีจะต้องไม่ให้สินจ้างหรือรางวัลแก่ผู้อื่น เพื่อมุ่งหวังจะให้ตนได้รับสิทธิพิเศษหรือการปฏิบัติเป็นพิเศษกว่าคนอื่น

4. มีความประพฤติและประพฤติดี

นักบัญชีที่ดีต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปตามความต้องการขององค์กร โดยมีความขยันขันแข็งรับผิดชอบในหน้าที่และเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีงามอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 นักบัญชีที่ดีต้องไม่ก่อการทะเลาะวิวาท

4.2 นักบัญชีที่ดีจะต้องไม่ประพฤติปฏิบัติในทางที่เป็นไม่สุภาพ เช่น การใช้ภาษาพูดที่ไม่เหมาะสม ซึ่งมีผลให้บุคคลอื่นหรือองค์กรเสียหาย

4.3 นักบัญชีที่ดีต้องไม่เสพยาหรือของมึนเมา หรือยาเสพติดให้โทษในขณะที่ปฏิบัติงานหรือมีอาการมึนเมาจนไม่สามารถปฏิบัติงานได้ ทำให้เกิดผลเสียหายหรือเป็นอันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่น

4.4 นักบัญชีที่ดีไม่ยุบยส่งเสริม หรือให้ความร่วมมือผู้อื่นกระทำความผิด หรือฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับขององค์กร

5. มีบุคลิกภาพที่ดี

นักบัญชีที่ดีต้องมีบุคลิกภาพที่ดี แต่งกายสุภาพเรียบร้อยตามความนิยมของสังคมหรือแต่งเครื่องแบบตามกฎระเบียบของบริษัทที่กำหนดไว้

แรงจูงใจในการพัฒนาคุณลักษณะของนักบัญชี

จิระ หงส์ลดารมย์ (2533) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของคุณภาพชีวิตการทำงานว่าช่วงเวลาแห่งการดำรงชีวิตของทรัพยากรมนุษย์ในวันหนึ่ง ๆ นั้น การใช้เวลาในช่วงการทำงานจะมีมากที่สุด คุณภาพชีวิตในการทำงานจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานนั้นมององค์ประกอบที่สำคัญก็คือ ค่าจ้างและสวัสดิการ สภาพการทำงาน ความปลอดภัยในการทำงาน และการคุ้มครองแรงงาน คือ

1. ค่าจ้างและสวัสดิการ ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการทำงานและความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคม ค่าจ้างและสวัสดิการของผู้ใช้แรงงานจะแตกต่างกันตามประเภทของตลาดแรงงานและประเภทของทักษะแรงงาน คือ โครงสร้างค่าจ้างและสวัสดิการของตลาดแรงงานทุกประเภทจะจัดสรรตามคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดแรงงานภาคเอกชน โครงสร้างค่าจ้างและสวัสดิการจะให้ความสำคัญมากแก่แรงงานที่มีทักษะสูง ในขณะที่แรงงานที่มีทักษะน้อยจะเสียเปรียบ ความแตกต่างของโครงสร้างและสวัสดิการตามทักษะแรงงาน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานแตกต่างกัน แรงงานที่มีทักษะสูงจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าแรงงานระดับต่ำ อย่างไรก็ตามสังคมของมนุษย์เป็นสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกัน การแบ่งปันผลประโยชน์และความสุขในชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งค่าจ้างและสวัสดิการเป็นปัจจัยที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของแรงงาน

2. สภาพการทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นปัจจัยหนึ่งของการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพชีวิตในการทำงานซึ่งมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีชีวิตจิตใจและต้องการสภาพแวดล้อมที่ดี

3. ความปลอดภัยในการทำงาน คุณภาพชีวิตในการทำงาน นอกจากมีค่าจ้างและสวัสดิการที่เหมาะสมและสภาพการทำงานที่ดีแล้ว ความปลอดภัยในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญ การคุ้มครองแรงงาน ซึ่งเป็นกลไกและมาตรฐานหนึ่งของรัฐบาล เพื่อคุ้มครองแรงงานให้มีคุณภาพ

ชีวิตการทำงานที่เหมาะสม เช่น การคุ้มครองเรื่องค่าจ้าง กระทรวงแรงงานได้ประกาศค่าจ้างขั้นต่ำต่อวัน ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2551 เป็นต้นไป ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 5 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร เป็นวันละ 194 บาท และจังหวัดภูเก็ตปรับเป็นวันละ 193 บาท เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดอัตราค่าจ้างพื้นฐาน ตามมาตรา 79 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541

บทบาทและหน้าที่ของนักบัญชี

คำว่า “หน้าที่” และ “ความรับผิดชอบ” จะเป็นของคู่กันอยู่เสมอ หากขาดอย่างใดอย่างหนึ่งคงไม่เกิดผลสำเร็จอย่างแน่นอน นอกจากนี้ยังต้องประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและศีลธรรมอันดีงามของสังคม นักบัญชีย่อมมีบทบาทโดยตรงทางด้านที่เกี่ยวกับสาขาวิชาการบัญชีของตนที่ได้ศึกษามา การปฏิบัติหน้าที่ด้านการบัญชานั้น จะต้องมีความรู้ที่ตนมีอยู่อย่างมีคุณภาพและมีคุณธรรม

บทบาทของนักบัญชีจะถูกกำหนดโดยเป้าหมายของตนและเป้าหมายขององค์กร นักบัญชีทุกคนต้องตระหนักถึงบทบาทของตนเป็นอย่างดีคืออยู่เสมอว่าตนมีบทบาทอย่างไรในองค์กร ทั้งนี้เพื่อที่จะได้แสดงบทบาทของตนให้ถูกต้องเหมาะสม นำความสำเร็จมาสู่ตนและองค์กรได้ การตระหนักถึงบทบาทของตนเป็นสิ่งสำคัญเพราะบทบาทเป็นตัวกำหนดความรับผิดชอบของบุคคลในองค์กรว่ามีขอบเขต หน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไร หากแต่ละคนไม่ได้ตระหนักถึงบทบาทของตนแล้ว จะทำให้เกิดการก้าวท้าวหน้าที่ การปัดความรับผิดชอบ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อองค์กรอย่างแน่นอน

เนื่องจากนักบัญชีเป็นผู้มีความเข้าใจในข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำงบการเงิน เป็นผู้จัดบันทึกและรวบรวมเหตุการณ์ทางการเงินในเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับกิจการ และเป็นผู้จัดทำงบการเงิน เผยข้อมูลทางการเงิน ซึ่งสะท้อนการดำเนินงานในรอบบัญชีหนึ่ง ๆ นักบัญชีจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดทำงบการเงิน และควรเปิดเผยข้อมูลอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการบัญชี เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริหาร ผู้ลงทุนและเจ้าหนี้ โดยงบการเงินดังกล่าว ต้องเปรียบเทียบกันได้ในแต่ละช่วงเวลาของกิจการ และเปรียบเทียบกันได้ระหว่างกิจการในอุตสาหกรรมเดียวกัน เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินมีความเชื่อมั่นในความถูกต้องของข้อมูลทางการเงินของกิจการและสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักบัญชีจึงจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ในด้านการบัญชีของตนให้เป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น โดยใช้ความรู้ความชำนาญประกอบวิชาชีพด้วยความระมัดระวังรอบคอบ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อองค์กรและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศด้วย

งานของนักบัญชีไม่จำกัดเพียงแต่การลงบัญชีและการวางรูปแบบบัญชีเพื่อบันทึกข้อมูลให้ถูกต้องเท่านั้นแต่นักบัญชีจะต้องให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารในการควบคุมและการวางแผน โดยนักบัญชีจะต้องมีการวิเคราะห์หากลั่นกรอง และให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นแก่ผู้บริหาร ตลอดจนมีทางเลือกต่าง ๆ แก่ผู้บริหารในการตัดสินใจ โดยสรุปงานของนักบัญชีแบ่งได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ งานบัญชีการเงิน และการบัญชีบริหาร

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของนักบัญชี

มีคำกล่าวแนะนำไว้ในหนังสือเรื่อง “In Search of Excellence” ไว้ว่า ผู้บริหารควรเดินไปรอบ ๆ มากกว่าการนั่งคอยงาน (Sheridan, 2002) หมายความว่า สิ่งต่าง ๆ ภายนอกกิจการโดยรอบตัวเรานั้นประกอบไปด้วยสภาวะการเปลี่ยนแปลงของตลาด เทคโนโลยีของการจัดจำหน่าย และมูลค่าเพิ่มการให้บริการซึ่งกำลังเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การนั่งรอคอยรายงานอยู่กับที่อาจไม่ทันเวลาจำเป็นต้องออกไปสำรวจภายนอก อาจทำให้เราได้เห็นคำตอบและบทสรุปที่ดีได้ การเป็นนักบัญชีที่ดีก็เช่นเดียวกัน จำเป็นต้องศึกษาปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีทัศน์ของนักบัญชี บทบาทในการปฏิบัติงาน ตลอดจนการปรับแนวคิดต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในสภาวะแวดล้อมที่เกิดขึ้น ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นแรงผลักดันนั้นมี 5 ประการ ดังนี้

1. ความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization)

แนวโน้มระบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากความสัมพันธ์ทางการค้าเสรีของแต่ละกลุ่มมีเพิ่มมากขึ้นเป็นการเข้าสู่ระบบการค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce) ต้นทุนการผลิตลดลงกระบวนการผลิตมีการขยายตัวมากขึ้นซึ่งส่งผลให้การตลาดสมัยใหม่มีแนวโน้มเป็นหนึ่งเดียวกัน นักบัญชีจึงได้หันมาให้การสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวโดยการปรับตัวให้เข้ากับภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และสถานที่ต่าง ๆ ที่มีการเปิดเสรีทางการค้าและการเงินทำให้ธุรกิจระหว่างชาติเข้ามาควมรวมหรือซื้อกิจการ นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อวิชาชีพการบัญชีเป็นอย่างมาก เนื่องจากผลของการเปิดเสรีดังกล่าว ได้ทำให้เกิดกิจกรรมทางการเงินในรูปแบบใหม่ ๆ ที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาซึ่งการบัญชีจะต้องกำหนดวิธีการปฏิบัติในแต่ละกรณีให้ทันกับการปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้รายการรายได้และค่าใช้จ่ายให้ถูกต้องและเหมาะสม รวมถึงการบันทึกรายการบัญชีที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชี

2. อำนาจของนักลงทุน (Power of Investors)

นักลงทุนในยุคปัจจุบันและอนาคต อาจมีแนวโน้มในการเรียกร้องผลประโยชน์มากขึ้น เพราะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินของบริษัทได้อย่างเชี่ยวชาญ ทั้งนี้

เนื่องจากการสื่อสารด้านข้อมูลและการเผยแพร่ความรู้ด้านการวิเคราะห์การเงินจากสื่อต่าง ๆ มีมากขึ้นนักวิเคราะห์จะวิเคราะห์งบการเงินโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์งบกระแสเงินสด การวิเคราะห์มูลค่าของกิจการและการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับกิจการที่มีลักษณะคล้ายกัน ตลอดจนการประยุกต์งานทางด้านบัญชีให้ทันสมัยจึงทำให้นักบัญชีต้องหันมาพิจารณาการประเมินมูลค่ากิจการและการนำเสนอข้อมูลที่นักลงทุนเรียกร้องขึ้นมาเพื่อให้รองรับกับรูปแบบของการลงทุน การผสมผสาน การนำเสนอรายงานต่อผู้บริหาร ภายในและการรายงานการเงินต่อบุคคลภายนอก จะต้องมีความสมดุลในรูปแบบ และเนื้อหาของการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินให้มากขึ้นถูกต้อง และเชื่อถือได้

3. ท่าทีของผู้บริหาร (Changing Style of Management)

ท่าทีและบุคลิกภาพของผู้บริหารเปลี่ยนไปจากเดิม จากการบริหารงานเป็นลำดับขั้นเป็นการบริหารงานแบบปรึกษาหารือ สามารถเปลี่ยนกลยุทธ์ได้เร็วจนคาดการณ์ไม่ได้ แต่ให้ผลดีต่อการตัดสินใจและดำเนินการ ได้อย่างฉับไวและแม่นยำ

นักบัญชีก็ต้องเปลี่ยนท่าทีจากความไม่ยืดหยุ่น มองเฉพาะหลักเกณฑ์เพียงด้านเดียวและจัดทำข้อมูลล่าช้า มาเป็นนักบัญชีที่กระฉับกระเฉง ทันสมัย พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง บางครั้งการใช้ข้อมูลในอดีตเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอจะต้องใช้การประมาณการอย่างมีหลักเกณฑ์ ประกอบเพื่อการรายงานให้ผู้บริหารทราบให้ทันต่อการตัดสินใจ ดังนั้นนักบัญชีจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้จัดทำข้อมูลเป็นการให้ความเห็นและเป็นที่ปรึกษาผู้บริหารทุกหน่วยงานไปพร้อมกัน

4. เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology)

ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศ มีผลต่อการจัดการและการใช้ข้อมูลทางการบัญชี คอมพิวเตอร์สามารถเพิ่มสมรรถภาพในการประมวลผลข้อมูลที่มีจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วขึ้น ทำให้นักบัญชีสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อบันทึกจัดประเภทการที่จะจัดทำรายงานทางการเงินได้สะดวกและรวดเร็วขึ้นสามารถปิดบัญชีได้ทุกเวลาที่ต้องการหนึ่ง การมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) ทำให้นักลงทุนเข้าถึงข้อมูลของธุรกิจได้หลายช่องทาง โดยการมองข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ (Web Site) และอินทราเน็ต (Intranet) ซึ่งเป็นเครือข่ายข้อมูลติดต่อภายในกิจการ ดังนั้น การเพิ่มสมรรถนะของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศจะเป็นการเพิ่มโอกาสสำหรับนักบัญชีในการให้บริการเป็นที่ปรึกษาทางการเงินได้มากขึ้น จากเดิมที่เป็นเพียงผู้รวบรวมและรายงานข้อมูลทางการบัญชีเท่านั้น

5. ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Responsibility for Social and Environment)

ในระบบเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่ ต้นทุนแรงงานจะมีความสำคัญน้อยลง เน้นการใช้เครื่องจักรมากขึ้น ต้นทุนที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องจักรจะมีบทบาทมากขึ้น ทำให้ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพิ่มความไม่แน่นอนต่อการวัดมูลค่าภาระหนี้สินของกิจการ ดังนั้นนักบัญชีจำเป็นต้องเปิดเผยให้ผู้ใช้งบการเงินทราบถึงความสำคัญของข้อมูลทางการเงินที่แสดง ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมจึงทำให้องค์กรต้องหันมาสนใจความคิดเห็นของมวลชนมากขึ้นเกี่ยวกับต้นทุนทางสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านการบริหาร

ความหมายของการบริหาร

ความหมายของการบริหารนั้น นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายนัย อาทิเช่น สมโภชน์ นพคุณ (ม.ป.ป, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหารนั้น เป็นการแสดงออกถึงการกระทำหรือการปฏิบัติการบางอย่าง ซึ่งมีกระบวนการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายโดยร่วมกับผู้อื่นการบริหารหรือจัดการ (Management) ในกระบวนการในการประสานความพยายามของกลุ่ม และของแต่ละบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และของแต่ละบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มนั้น ๆ (Gibson & Ivancevich, 1971, p. 4)

ฮาร์ดโรด คูนต์ (Koontz, 1961, p. 20) ได้กล่าวถึงการบริหารหรือการจัดการว่าเป็นกระบวนการให้ดำเนินงานโดยอาศัย และร่วมกับบุคคลที่ทำงานอยู่ในกลุ่ม หรือองค์การ

เอ็ดวิน ฟลิปโป (Fippo, 1970, p.1) ได้กล่าวถึงการบริหาร หรือการจัดการว่าเป็นกระบวนการในการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การปกครองหรือการบังคับบัญชาหรือการอำนวยความสะดวก (Directing) และการควบคุม (Controlling) กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะผู้บริหาร

ได้มีนักการศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารที่สามารถปฏิบัติงานให้ได้ผลสำเร็จ ไว้ดังนี้

บุญมา กัมปนาทพงษ์ (2532, หน้า 13) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารว่า หมายถึงศักยภาพทางความรู้หรือทักษะที่ช่วยให้ผู้บริหารปฏิบัติงานให้สำเร็จ

สมภพ โรจนพันธ์ และคณะ (2530, หน้า 97) ได้เสนอว่า คุณลักษณะของผู้บริหารคือสิ่งต่าง ๆ ในตัวผู้บริหาร ที่มีมาแต่กำเนิดและเกิดจากการเรียนรู้ ได้แก่ความรู้ทั่วไป แรงจูงใจ ลักษณะนิสัย ภาพพจน์ที่มองตนเอง บทบาททางสังคมหรือความชำนาญเฉพาะของผู้บริหาร ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้สำเร็จ ได้ผลดีเยี่ยมโดยบังเอิญหรือโดยตั้งใจ

คณัฏ เทียนพุด (2534, หน้า 179-181) ได้กล่าวว่า คนที่เป็นนักบริหารมืออาชีพ ควรมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. นักบริหารต้องทำงานตลอดเวลา
2. ใช้ความฉลาดทั้งหมดให้เป็นนักบริหารที่ดีที่สุด
3. เป็นคนเรียนรู้ตลอดเวลา และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
4. ทำทุกสิ่งด้วยความมั่นใจที่สุดสำหรับทุก ๆ คน ที่อยู่ล้อมรอบเขาเพื่อให้ทุกคนได้รับโอกาสที่ดีที่สุด คือความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่และการทำงาน
5. รู้จักวางระบบแผนงานและชี้ช่องทางให้แก่คนของเขา
6. สร้างให้คนในองค์กรมีพลัง และมีความกระตือรือร้น
7. มีความรับผิดชอบ
8. เป็นตัวอย่างที่ดีค่าให้แก่คนในองค์กร
9. ยืนหยัดบนผลประโยชน์ขององค์กร แต่ในขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงประโยชน์ของ

สังคมส่วนรวมด้วย

10. นักบริหารต้องมีจริยธรรมในการทำธุรกิจ
11. สามารถประยุกต์ใช้วิชาการได้ในหลายสนาม
12. ต้องเป็นคนมีวิสัยทัศน์ มองอนาคต และกำหนดจุดยืนของตนเองได้

สุเมธ แสงนิมมว (2540, หน้า 46-52) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของนักบริหารยุคใหม่ ว่าจะต้องมีทักษะอยู่ 3 ด้านที่สำคัญ คือ ทักษะด้านความคิด (Conceptual Skill) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skill)

ซึ่งในด้านทักษะ ทั้ง 3 ด้านนี้ยังไม่พอในการเป็นผู้บริหารยุคใหม่ ยังต้องมีคุณลักษณะอีก

4 ประการคือ

1. คิดกว้าง หมายถึง นักบริหารจะต้องรู้จักคิดพิจารณา ตัดสินใจงาน วางแผนงาน มอบหมายงาน ประสานงาน หรืออะไรก็ตามแต่ อย่างเป็น ระบบ เรียกว่า ระบบความคิด ส่วนการจัดระบบความคิดนั้น คือให้คิดอย่างมีจินตนาการ เมื่อคิดอย่างนี้แล้วจะเกิด พลังจินตนาการ คือพลังความคิดอันยิ่งใหญ่

2. มองไกล คือ การเป็นนักบริหารผู้มี วิสัยทัศน์ (Vision) นั้นเอง สำหรับการสร้างวิสัยทัศน์ นั้น มีผู้แนะนำให้ทำดังนี้คือ

2.1 ไม่ยึดติดกรอบความเชื่อเก่า คือ ความเชื่อเก่า ๆ มีอยู่อย่างไร อย่าไปกังวลใจกลัวว่าจะไม่ถูกต้องตามแนวคิดที่มีมาแล้ว แต่พยายามให้หลุดพ้นจากกรอบความเชื่อนั้นให้ได้

2.2 ต้องหมั่นคิดและมองว่า อะไรจะเป็นไปต่อไป คือต้องคิดเสมอว่า ต่อไปในวันข้างหน้า จะเป็นอะไร จะเกิดอะไรขึ้น ซึ่งถ้าหมั่นคิดบ่อย ๆ จะเกิดวิสัยทัศน์ขึ้นอย่างไม่รู้ตัว

2.3 หมั่นคิดปรับปรุงทุกสิ่งและตั้งมาตรฐานให้สูงไว้ คือ จะทำงานอะไรก็แล้วแต่ต้องพยายามคิดปรับปรุงอยู่เสมอข้อสำคัญต้องมีการตั้งมาตรฐานให้สูงไว้ด้วย จะเป็นกำลังใจ ให้ก้าวไปได้สูงที่สุด

2.4 ผลักดันตัวเองเข้าไปในสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวย คิดใหญ่ มองการณ์ไกล คือเราต้องพยายามนำตัวเองไปอยู่ในหมู่ผู้รู้ หมู่ผู้มองการณ์ไกล หรือมีวิสัยทัศน์ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เราเป็นไปกับเขาด้วย

2.5 หาผู้คิด มิตรแท้ ร่วมพลังทุกด้าน คนจะมองการณ์ไกล มองโคดเดียวเดียวดายไม่ได้ ต้องมีคู่คิด มิตรแท้อาจเป็นเพื่อน บุตร ภรรยา สามิได้ทั้งนั้น โดยช่วยกันคิด แบบร่วมพลัง ยิ่งทำมาก ทำบ่อย จะมองเห็นจุดดี จุดเสีย วิสัยทัศน์ก็จะมาเยือนไม่รู้ตัว

2.6 ใฝ่รู้ หมายถึง ความอยาก คือ อยากเป็น อยากได้ อยากไป หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ความทะเยอทะยาน ซึ่งตัวนี้สำคัญมาก คนเรานั้น ถ้าไม่มีความทะเยอทะยานแล้ว จะทำให้เฉื่อยชา ไม่กระตือรือร้น สมองไม่แล่น คิดริเริ่มไม่เป็น

2.7 มุ่งความสำเร็จ ซึ่งเรื่องนี้ แน่แน่นอนว่า นักบริหารต้องตั้งเป้าหมายแห่งความสำเร็จไว้ก่อน และต้องลงมือกระทำด้วย ยิ่งมากำหนดเป้าหมายความสำเร็จของงานด้วยแล้ว โอกาสจะประสบความสำเร็จจึงมีมากทีเดียว

ธนวัฒน์ ทรัพย์ไพบุลย์ (2542, หน้า 278-280) ได้นำเอาวิถีแห่งชีวิต เคล็ดลับ ปรับบริหาร และวิสัยทัศน์ของประธานกรรมการ เครือเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่งในบรรดานักธุรกิจ นักบริหาร และนักลงทุน ผู้ประสบความสำเร็จทั้งหลาย คุณชนิต์ เจียรนวนนท์ เป็นผู้ที่ยืนอยู่แถวหน้า ซึ่งหลักการเป็นผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จนั้น ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารที่โดดเด่นไว้ 10 ประการดังต่อไปนี้คือ

1. ต้องมีความใฝ่รู้อย่างกระตือรือร้น ใฝ่หาวิทยาการความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมทั้งต้องเรียนรู้สิ่งรอบตัว ที่สำคัญก็คือ ต้องรอบรู้ในกิจการบริษัท รอบรู้ในธุรกิจและเข้าใจคู่แข่ง โดยสรุปคือ ต้องมีความเฉลียวฉลาดในขั้นพื้นฐาน ด้วยการสั่งสมความรู้ บทเรียนและประสบการณ์

2. ต้องลงมือกระทำ เพราะความคิดใด ๆ ถ้าไม่ลงมือปฏิบัติหรือลงมือกระทำแล้วก็ไร้ประโยชน์ แม้มีความคิดดีเพียงใด เพราะถ้าไม่ได้ทำก็เหมือนไม่มีความคิดนั้น และไม่ทำอะไรสิ่งใด ๆ ต้องมีความขยันอดทน มีศักยภาพสูงที่ฟันฝ่าอุปสรรค

3. ต้องมีความมุ่งหวังอันสูง มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าในอันที่จะไขว่คว้าความสำเร็จ

4. ต้องมีจิตใจหนักแน่นมั่นคงไม่โลเล มีความสุขุมรอบคอบ มีเหตุผล มีความจับไว้ใน การตัดสินใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และเชื่อมั่นในความสามารถของผู้อื่นไม่ว่าดำเนินกิจการใด ๆ ต้อง หาข้อมูลก่อนเสมอ รวมทั้งเป็นคนกล้าได้กล้าเสีย

5. ต้องมีอัจฉริยภาพแห่งผู้นำ เป็นผู้นำที่มีบารมีสูง มีความสามารถในการดึงคนดีเข้า ร่วมงานได้มาก สามารถสร้างทีมงานที่แข็งแกร่ง และสามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อองค์กรยาวนาน มีความสามารถในการเรียนรู้คน และการใช้คน

6. ต้องมีนโยบาย เป้าหมาย โครงการ แผนงานและระบบที่ดีเยี่ยมทุกขั้นตอน และสามารถทำไปปฏิบัติได้ประสบผลสำเร็จ

7. ต้องมีความเฉลียวฉลาด มีปฏิภาณไหวพริบดี สามารถมองปัญหาต่าง ๆ อย่างถูกต้อง สามารถจับกระแสของการเปลี่ยนแปลงได้ดี ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หรือ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหรือสังคมก็ตาม

8. ต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา มีจินตนาการอันบรรเจิด มีโลกทัศน์ ก้าวหน้าทันสมัย มีวิสัยทัศน์หรือมีสายตายาวไกลหรือมองการณ์ไกล และสามารถมองอนาคต ข้างหน้าได้อย่างถูกต้องแม่นยำ รวมทั้งความสามารถในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีทั้งภาพลักษณ์ของ องค์กร และภาพลักษณ์ของผู้บริหาร

9. ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมสูง เป็นผู้เสียสละต่อส่วนรวม ไม่เห็นแก่ ประโยชน์ส่วนตนจนเกินเหตุ มีความจริงใจต่อเพื่อนร่วมงานและลูกน้อง และเป็นผู้มีความกตัญญู รู้คุณ

10. ต้องมีความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์ และมีความสามารถใช้อยุทธวิธีใน การจัดการบริหารอย่างพลิกแพลง ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

จากการศึกษา ความหมายของคุณลักษณะผู้บริหารพอสรุปได้ดังนี้ คุณลักษณะของ ผู้บริหาร หมายถึง คุณลักษณะ หรือ ศักยภาพ เฉพาะตัวของบุคคลผู้นั้นทั้งที่มีมาแต่กำเนิด หรือเกิด จากการเรียนรู้ ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานให้สำเร็จ

คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำ

สต็อกคิลล์ ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำที่ประสบผลสำเร็จหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

(Stogdill, 1974, pp. 62-63)

1. บุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้นำต้องมีคุณสมบัติเหนือกว่าสมาชิกของกลุ่มในเรื่องเกี่ยวกับสติปัญญา ผลการศึกษาเล่าเรียน ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและสังคม สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม

2. บุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้นำมีลักษณะดังต่อไปนี้มากกว่าส่วนเฉลี่ยของสมาชิกกลุ่มคือการรู้จักเข้าสมาคม มีความคิดริเริ่ม มีความเพียรพยายาม รู้จักวิธีที่จะทำงานให้สำเร็จ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ตื่นตัวและหยั่งรู้ในสถานการณ์ มีความร่วมมือเป็นที่ยอมรับของปวงชน มีความสามารถในการปรับตัว มีความสามารถในการพูด

3. คุณสมบัติที่มีความสัมพันธ์สูงกับการเป็นผู้นำ คือ ความคิดริเริ่ม การเป็นที่ยอมรับของปวงชน ความสามารถในการเข้าสังคม การตัดสินใจ ความปรารถนาที่จะทำให้อะไรดีที่สุด การมีอารมณ์ขัน การมีความร่วมมือกับผู้อื่น ความสามารถทางการกีฬา

4. องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้นำแยกออกได้เป็น 6 ด้านคือ

4.1 ด้านสมรรถนะ มีความหมายรวมถึงความเป็นผู้มีสติปัญญา ความเป็นผู้ตื่นตัวอยู่เสมอ ความสามารถในการพูด ความเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม และมีการตัดสินใจที่ดี

4.2 ด้านความสำเร็จ ประกอบด้วยความเป็นนักวิชาการ มีความรอบรู้ ประสบความสำเร็จทางด้านการกีฬา

4.3 ด้านความรับผิดชอบ ประกอบไปด้วยการเป็นที่พึ่งพาของผู้อื่นได้ มีความคิดริเริ่ม มีความมั่นคง มีความก้าวหน้า มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จ

4.4 ด้านความมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ความสามารถในการเข้าสังคม ความร่วมมือกับผู้อื่น ความสามารถในการปรับตัว การมีอารมณ์ขัน

4.5 ด้านสถานภาพ ประกอบไปด้วยสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การเป็นที่ชื่นชมของผู้อื่น

4.6 ด้านสถานการณ์ ประกอบไปด้วยระดับของอารมณ์ ทักษะและความต้องการของผู้ตาม วัตถุประสงค์ในการสนองให้ทำให้สำเร็จ

เมย์ สมิธ (May Smith) (อ้างถึงในกวี วงศ์พูน, 2539, หน้า 106) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำไว้ว่า ผู้นำควรมีลักษณะดังนี้ มีไหวพริบและวิจารณญาณดี (Intelligence & Judgment)

1. มีความยุติธรรม (Interest in Being Just)
2. มีความรับผิดชอบ (Ability to Accept Responsibility)
3. มีความคิดคำนึง (Imaginative)
4. มีอารมณ์คงเส้นคงวา (Well Balanced Temperament)

5. มีอารมณ์ขันเสมอ (Sense of Humor)

ปีเตอร์ ดรึคเกอร์ (Peter Drucker) (อ้างถึงในกวี วงศ์พูน, 2539, หน้า 106) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำดังนี้

1. มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สมอ (Wealthy)
2. มีความชำนาญพิเศษ (Skills)
3. มีอำนาจในตัวเอง (Power)
4. รอบรู้ทุกอย่างที่สามารถทำได้ (Enlightenment)
5. แสวงหาสิ่งที่ดี (Well Belong)
6. ตรงต่อระเบียบ (Rectitude)
7. รู้จักที่ต่ำที่สูง (Respect)
8. การแสดงท่าทางไม่ขัดตา (Affection)

แพททริกเซีย ซี ฮัสเคิล (Patricia C. Haskell) (อ้างถึงในกวี วงศ์พูน, 2539, หน้า 33) ได้กล่าวถึงหน้าที่ที่สำคัญของผู้นำไว้ประการหนึ่ง คือ ผู้นำควรมีหน้าที่ทำให้การติดต่อสื่อสารภายในองค์กรมีความเข้าใจกันอย่างดี

วอลล์ และฮันส์กินส์ (Wall & Hanskins อ้างถึงในกวี วงศ์พูน, 2539, หน้า 34) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้นำ ต้องประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้ เป็นผู้วางนโยบาย เป็นผู้วางแผน เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้ยอมรับผิดในการปฏิบัติงานขององค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

ความหมายของการสื่อสาร

เสถียร เขยประทับ (2528, หน้า 78) การสื่อสาร หมายถึง ผู้ส่งสาร ส่งสารหรือความคิดไปยังผู้รับสาร เพื่อก่อให้เกิดผลบางประการในตัวผู้รับสาร ผลที่เกิดขึ้นในตัวผู้รับสารอาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับความรู้ ทักษะ หรือพฤติกรรมของผู้รับสารก็ได้ จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งของการสื่อสาร คือ การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ธนวิ บุญลือ และคณะ (2545, หน้า 1-2) การสื่อสาร หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล ซึ่งหากจะกล่าวในเชิงโวหารแล้ว การแลกเปลี่ยนนั้นอาจทำให้บุคคลสามารถเข้าถึงจิตใจของผู้อื่นได้

เกศินี จุฑาวิจิตร (2542, หน้า 4) ให้ความหมายว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการในการแลกเปลี่ยนข่าวสารที่มีลักษณะเป็นพลวัต เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและไม่มีที่สิ้นสุด

การสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีการเคลื่อนไหว และความต่อเนื่องโดยมีเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง เช่น เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อถ่ายทอดค่านิยมทางสังคม เป็นต้น การสื่อสารเป็นกระบวนการ ซึ่งคนเรามีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน เพื่อความมุ่งหมายที่จะให้เกิดการผสมกลมกลืนกัน ทั้งในระหว่างบุคคลและภายในตัวบุคคลผู้นั้นเอง การสื่อสารเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกัน ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยที่องค์ประกอบของการสื่อสารแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ และเกี่ยวข้องกัน เช่น ถ้าไม่มีผู้ส่งสารก็ไม่มีผู้รับสาร ถ้าไม่มีผู้รับสารก็ไม่มีปฏิริยาตอบกลับและ เมื่อองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลง ก็จะส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบ อื่น ๆ ด้วย และการสื่อสาร คือ เหตุการณ์ที่ต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อยห้าชนิดที่เกิดขึ้นตามลำดับ ดังต่อไปนี้ 1. ผู้ส่งหรือผู้สร้าง 2. สิ่งเร้าในรูปของเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ 3. ซึ่งถูกส่งไปยัง 4. ผู้รับสิ่งเร้าอย่างน้อยหนึ่งคน 5. และผู้รับตอบสนองสิ่งเร้าด้วยความพินิจพิเคราะห์ การสื่อสารจะ เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้รับสิ่งเร้าได้ตอบต่อสิ่งเร้าที่ผู้ส่งมาในรูปของเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ จนกระทั่ง เกิดสหสัมพันธ์ระหว่างการได้ตอบต่อสิ่งเร้า ที่ผู้ส่งหวังจะได้รับตอบสนองจากผู้รับสิ่งเร้าและ ได้ตอบต่อสิ่งเร้าที่ผู้รับสิ่งเร้าได้ตอบไปจริง ๆ

กิตติมา สุรสนธิ (2541, หน้า 2) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นพื้นฐานของกิจกรรมต่าง ๆ ใน สังคมมนุษย์ไม่ว่าจะยุคใด สมัยใด ที่ทำให้มนุษย์สามารถจะถ่ายทอดความคิด ความตั้งใจ ความปรารถนา ความรู้สึก ความรู้และประสบการณ์ จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งได้

สมยศ นาวิการ (2544, หน้า 420) ให้ความหมายของการสื่อสารว่า คือ การถ่ายทอดข้อมูล และความเข้าใจจากบุคคลหนึ่งไปอีกรบุคคลหนึ่ง ด้วยวิธีทางของสัญลักษณ์ที่มีความหมาย การติดต่อสื่อสารคือวิธีการของการแลกเปลี่ยนความคิด ทศนคติ ค่านิยม และข้อเท็จจริง

มัลลิกา ดันสอน (2544, หน้า 100) ให้ความหมายของการสื่อสาร คือ เป็นการส่งผ่าน ข้อมูลข่าวสารและความเข้าใจจากผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร เพื่อทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดการเข้าใจ ร่วมกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบของกระบวนการติดต่อสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับ ผู้ส่งข่าวสาร ผู้รับข่าวสาร กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อมูลย้อนกลับ ที่ทำให้การ ติดต่อสื่อสารสะดวกขึ้น ตลอดจนพิจารณาเสียรบกวนที่เข้ามาสอดแทรกทำให้การติดต่อสื่อสาร ขาดประสิทธิภาพ

ชาร์เลส (Charles, 1968 อ้างถึงใน บุญเลิศ ศุภคิดก, 2527, หน้า 3) นิยามการสื่อสารว่า หมายถึง กลไกที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ดำรงอยู่ได้และพัฒนาก้าวหน้าต่อไป

กล่าวโดยสรุป การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดความคิด ความรู้

ความปรารถนา และประสบการณ์ จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสาร ผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความเข้าใจ ร่วมกันอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบนวิถีทางที่ตั้งวัตถุประสงค์เอาไว้

ความสำคัญของการสื่อสาร

การสื่อสาร เป็นกระบวนการเกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยของคนทุกคน และมีความเกี่ยวข้องไปถึงบุคคลอื่น ตลอดจนถึงสังคมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องกับอยู่ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งใด ล้วนต้องอาศัยการสื่อสาร เป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสิ้น ดังนั้นการสื่อสารจึงมีความสำคัญสำหรับบุคคลและสังคมหลายด้านคือ (เสถียร เขยประทับ, 2528, หน้า 15-17)

1. ด้านชีวิตประจำวัน ในชีวิตประจำวันหนึ่ง ๆ แต่ละคนจะต้องสื่อสารกับตัวเองและสื่อสารกับผู้อื่นตลอดเวลา นับตั้งแต่เวลาตื่นนอนก็ต้องสื่อสารกับตัวเองและคนอื่นที่อยู่ใกล้ตัว การฟังวิทยุ อ่านหนังสือ ออกจากบ้านไปปฏิบัติภารกิจประจำวัน ก็ต้องพบปะบุคคลและเหตุการณ์ต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นเรื่องที่ต้องทำการสื่อสารอยู่ตลอดเวลา ไม่ในฐานะผู้ส่งสารก็ในฐานะผู้รับสาร หากคนเราขาดความรู้หรือทักษะการสื่อสารก็อาจทำให้การปฏิบัติภารกิจประจำวันอาจบกพร่องได้
2. ด้านสังคม การรวมกลุ่มในสังคมทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ จะต้องมีการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ มีกระบวนการทำให้คนยอมอยู่ในกฎเกณฑ์กติกาสังคมมีการถ่ายทอดความรู้และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
3. ด้านธุรกิจอุตสาหกรรม เกี่ยวกับการ โฆษณาสินค้า การประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร การบริหารจัดการต่อประสานงาน การฝึกอบรมพนักงาน การใช้เครื่องมือเทคโนโลยี การสื่อสาร ฯลฯ กิจกรรมด้านธุรกิจอุตสาหกรรมจะต้องมีการสื่อสารที่ดีจึงจะประสบผลสำเร็จได้
4. ด้านการเมืองการปกครอง กิจกรรมด้านการเมืองการปกครองจะต้องใช้การสื่อสารทุกขั้นตอน เช่น การประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐบาล การสร้างความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องต่าง ๆ การบังคับบัญชาสั่งการ การให้บริการประชาชน การชักชวนให้ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมาย ซึ่งล้วนจะต้องใช้เทคนิควิธีการของการสื่อสารทั้งสิ้น ด้านการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งต้องมีการติดต่อสร้างความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ เช่น การค้า การทหาร การทำสนธิสัญญา ฯลฯ การมีนักการทูตประจำในประเทศต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ มีความจำเป็นต้องใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างกันอยู่เสมอ หากผู้เกี่ยวข้องมีความรู้และทักษะในการสื่อสารเพียงพอ่อมสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้

เสนาะ ดิยาว (2541, หน้า 3-5) กล่าวว่า ความสำคัญของการสื่อสารในองค์การพิจารณาได้ 3 ลักษณะ คือ

1. การสื่อสารทำให้เกิดความหมาย คนเรียนรู้ความหมายของสื่อต่าง ๆ ได้จากการสื่อสาร การที่บุคคลมีความเข้าใจความหมายของการสื่อสารก็เพราะคนใช้สัญลักษณ์ในการสื่อสารให้เหมาะสมกับข้อมูลและเหตุการณ์ที่ต้องการ

2. การสื่อสารทำให้คาดคะเนความคิดกันได้ การที่บุคคลติดต่อสื่อสารกันโดยใช้สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายใด ๆ เป็นเวลานานนอกจากจะทำให้เข้าใจความหมายกันได้แล้วยังทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถคาดคะเนการกระทำหรือความคิดกันได้

3. การสื่อสารทำให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันนั้นมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ประการแรกเป็นรูปแบบของการสื่อสาร รูปแบบของการสื่อสารที่สำคัญมี 2 อย่าง คือ การสื่อสารด้วยการใช้คำ ได้แก่ การพูดหรือการเขียน ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งคือการสื่อสารที่ไม่ใช้คำพูด การสื่อสารทั้งที่เป็นคำพูดและไม่เป็นคำพูดนี้เป็นข้อมูลที่ทำให้ผู้ติดต่อสื่อสารเข้าใจความหมายได้เป็นอย่างดีที่แสดงให้เห็นบทบาทฐานะความสำคัญของบุคคลในองค์กร ประการที่สองเป็นสภาพของการสื่อสารที่เกิดขึ้นในองค์กร สภาพการสื่อสารอีกแบบหนึ่ง คือ การสื่อสารเป็นกลุ่มใหญ่ภายในองค์กรและการสื่อสารของสมาชิกในองค์กรกับบุคคลภายนอกองค์กร

การสื่อสารในองค์กร

การสื่อสารขององค์กร ตามความหมายโดยทั่วไปนั้นจะเป็นคำซึ่งมีความหมายกว้าง ๆ ที่ซึ่งประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ การทำสาธารณะกิจต่าง ๆ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ลงทุน การสื่อสารกับตลาดแรงงาน การโฆษณากิจการ การสื่อสารกับสภาพแวดล้อมภายนอกและการสื่อสารภายในองค์กร (นพรัตน์ มณีรัตน์, 2541 หน้า 28-30)

ซึ่งลักษณะที่สำคัญของการสื่อสารขององค์กร คือ การสื่อสารแต่ละชนิดเหล่านี้ต่างก็จะกระทำโดยหวังผลไปให้ถึงกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะกับกลุ่มที่ซึ่งองค์กรมักต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วยเสมอโดยทางอ้อม เช่น กับชุมชนในสังคมที่อยู่แวดล้อม หรือกับตลาดแรงงานที่องค์กรต้องเกี่ยวข้องกับการรับสมัครหรือจ้างแรงงานเข้ามาทำงาน เป็นต้น

วิธีการสื่อสารในองค์กร

ภายในองค์กรประกอบด้วยบุคลากรหลายฝ่ายและทุกฝ่ายต้องอาศัยการสื่อสาร เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย วิธีปฏิบัติ หน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนระเบียบวิธีปฏิบัติงานในแต่ละฝ่ายเพื่อให้ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถแบ่งวิธีการสื่อสารออกเป็น 3 วิธี ดังนี้ (ทนงเกียรติ เจริญวงศ์เพ็ชร, 2545)

1. วิธีการสื่อสารด้วยลายลักษณ์อักษร หมายถึง วิธีการสื่อสารที่แสดงออกโดยการเขียน ในการวิจัยครั้งนี้จะวัดความถี่บ่อยในการใช้งานของการสื่อสารในองค์กร ซึ่งประกอบด้วย 3 วิธี คือ การรับ-ส่งข่าวสารจากบอร์ดประกาศของบริษัทและการเขียนรายงาน

2. วิธีการสื่อสารด้วยวาจา หมายถึง วิธีการสื่อสารที่แสดงออกโดยการพูดในการวิจัครั้งนี้จะวัดความถี่บ่อยในการใช้งานของการสื่อสารในองค์กร เช่น การประกาศเสียงตามสายการประชุม การที่หัวหน้างานสั่งงานผ่านเพื่อนร่วมงาน การที่หัวหน้างานสั่งงานด้วยตนเองการพูดคุยตัวต่อตัวกับหัวหน้างาน และการชี้แจงโดยตรงของผู้บริหาร

3. วิธีการสื่อสารด้วยเทคโนโลยี หมายถึง วิธีการสื่อสารที่แสดงออกโดยผ่านเทคโนโลยีในการวิจัครั้งนี้จะวัดความถี่บ่อยในการใช้งานของการสื่อสารในองค์กร ซึ่งประกอบด้วย 3 วิธี คือ การใช้โทรศัพท์ การใช้โทรสาร การประชุมทางวิดีโอทัศน์ และการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์

แนวความคิดเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ

แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณ

จรรยาบรรณ หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละประเภทกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2538) หมายถึงสิ่งที่ใช้ในการควบคุมความประพฤติภายใน ซึ่งสังคมในอาชีพใดอาชีพหนึ่งยอมรับว่าเป็นความประพฤติที่ดี ที่ชอบการกระทำอย่างไรเป็นการกระทำผิด และสิ่งใดพึงปฏิบัติ สิ่งใดพึงละเว้น (อรุณ รักธรรม, 2524) หรืออาจหมายถึง การทำงานเลี้ยงชีพอย่างมีคุณธรรม โดยประกอบอาชีพอย่างสุจริตและขยันหมั่นเพียร รวมทั้งการดำรงตนอย่างเหมาะสมในอาชีพนั้น ๆ ด้วยการยึดถือจรรยาบรรณในวิชาชีพของตนเองและประพฤติดนให้เป็นผู้คู่ควรกับสถานะและหน้าที่นั้น ๆ ด้วย (สุมน อมรวิวัฒน์, 2530) สรุปได้ว่าจรรยาบรรณ เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพอย่างมีคุณธรรมซึ่งสมาชิกในวิชาชีพนั้นยอมรับว่าเป็นการประพฤติที่ดี และถูกต้อง ตามมาตรฐานจรรยาบรรณ ซึ่งประกอบด้วย 1. ประโยชน์นิยม คือประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์และมีผลดีต่อสังคม 2. ตักขนิยม คือประพฤติปฏิบัติโดยไม่ยึดเอาประโยชน์ของผู้ใดผู้หนึ่ง และ 3. มนุษยนิยม คือการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพ สติปัญญา ความสามัคคี ความเป็นอยู่และความเป็นธรรม (ไชยพล, 2540)

ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้สรุปไว้ว่าบุคคลที่จะมีจรรยาบรรณ คือบุคคลที่ประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ (สุภาพร พิศาลบุตร, 2544)

1. มีความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ความเพียร และความละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จความมุ่งหวังทั้งความพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

2. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

3. ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรอง พิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจโดยไม่ผูกพันกับอารมณ์ และความยึดมั่นของที่มีอยู่เดิมซึ่งอาจผิดได้

4. ความกตัญญูกตเวที ความกตัญญู หมายถึง ความรู้สึกสำนึกในการอุปการคุณที่ผู้อื่นมีต่อเรา กตเวที หมายถึง การแสดงออกและการตอบแทนบุญคุณ ดังนั้น ความกตัญญูกตเวที จึงหมายถึง ความรู้ บุญคุณ และการตอบแทนต่อผู้อื่น และสิ่งที่มีบุญคุณ

5. การรักษาระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมการประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง และเหมาะสมกับมารยาท ข้อบังคับ กฎหมาย และศีลธรรม

6. ความเสียสละ หมายถึง การละเว้นเห็นแก่ตัว การให้ กับคนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังปัญญา รวมทั้งการรู้จักสละทิ้งอารมณ์ร้ายในตัวเอง

7. ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือกันกระทำกิจการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยเห็นกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

8. การประหยัด หมายถึง การใช้สิ่งทั้งหลายพอเหมาะพอควร ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ยอมให้มีส่วนเกินมากนัก

9. ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรงสอดคล้อง กับความเป็นจริงและเหตุผล ไม่มีความลำเอียง

10. ความอดุสาหะ หมายถึง ความพยายามอย่างเข้มแข็งเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน

11. ความเมตตากรุณา หมายถึง ความรักใคร่ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข ความสงสารคือ จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ในมาตรา 46 ได้กำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีหรือผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับสภาวิชาชีพบัญชีต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามมาตรฐานการบัญชี มาตรฐานการสอบบัญชีหรือมาตรฐานอื่นใดที่เกี่ยวข้องที่กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ รวมถึงมาตรา 47 สภาวิชาชีพบัญชี ในประบรมราชูปถัมภ์จัดทำจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพเป็นภาษาไทย และอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อกำหนดในเรื่องดังต่อไปนี้

1. ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต
2. ความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน
3. ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการและการรักษาความลับ

4. ความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือบุคคลหรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีปฏิบัติหน้าที่ให้การ ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณดังกล่าวของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ถือว่าผิดจรรยาบรรณและจะถูกลงโทษ โดยคณะกรรมการจรรยาบรรณเป็นผู้พิจารณาสอบสวน หรือแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นดำเนินการและลงมติเป็นคำสั่งลงโทษดังนี้คือ

4.1 ตักเตือนเป็นหนังสือ

4.2 ภาคทัณฑ์

4.3 พักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนการขึ้นทะเบียนโดยมีกำหนดเวลา และ

4.4 เพิกถอนใบอนุญาต เพิกถอนการขึ้นทะเบียนโดยไม่มีกำหนดเวลา หรือสั่งให้พ้นจากการเป็นสมาชิกสภาวิชาชีพบัญชี

The International Federation Accountants (IFAC) ได้มีการกำหนดหลักสำคัญของจริยธรรมสำหรับนักบัญชีไว้ด้วยเช่นกัน โดยกำหนดให้นักบัญชีต้องปฏิบัติตามหลักสำคัญดังต่อไปนี้

1. ความซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา นักบัญชีจะต้องมีความตรงไปตรงมา และซื่อสัตย์ในวิชาชีพและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน
2. วัตถุประสงค์ นักบัญชีจะต้องไม่ลำเอียง ขัดแย้งในเรื่องที่สนใจ หรือใช้อำนาจเกินควรในเรื่องต่าง ๆ จนล้มการตัดสินใจโดยอาชีพ หรือธุรกิจ
3. สมบูรณ์แบบ และความเอาใจใส่ นักบัญชีจะต้องมีความต่อเนื่องในหน้าที่ ที่จะรักษาความรู้และความสามารถในระดับที่ทำให้ลูกค้า หรือนายจ้างได้รับการบริการในอาชีพโดยยึดหลักการพัฒนาในการปฏิบัติงาน กฎหมายและเทคนิค นักบัญชีจะต้องมีความขยัน และเหมาะสมกับเทคนิค และมาตรฐานในวิชาชีพ
4. การรักษาความลับ นักบัญชีจะต้องรักษาความลับของข้อมูลที่ได้ทราบมา และต้องไม่เปิดเผยข้อมูลให้กับบุคคลที่สาม ยกเว้นเรื่องที่ได้รับอนุญาตโดยกฎหมาย หรือไม่ผิดต่อวิชาชีพ หรือหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับที่ได้มาจะต้องไม่ใช่ประโยชน์โดยส่วนตัว หรือให้ข้อมูลแก่บุคคลที่สาม

5. พฤติกรรมในวิชาชีพ นักบัญชีจะต้องไม่ทำงานขัดต่อกฎหมาย ขอบังคับ และหลีกเลี่ยงการกระทำที่เป็นการทำให้อับชื้อเสีย

รัตนา วงศ์ศรีเดือน (2547) ได้พูดถึงจริยธรรม หรือจรรยาบรรณของนักบัญชี ไว้ดังนี้

จริยธรรม (Ethics) เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานของทุกองค์กรเป็นไปอย่างถูกต้องไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ซึ่งจะเกิดประโยชน์ทั้งต่อกิจการและส่วนรวม โดยที่นักบัญชีมีหน้าที่ในการจัดทำข้อมูลให้แก่ผู้บริหาร ซึ่งผลการตัดสินใจส่วนหนึ่งย่อมมีผลมาจากข้อมูลที่ผู้บริหาร

ได้รับ ดังนั้นนักบัญชีควรมีจริยธรรมในการเลือกวิธีการจัดทำรายงานตามหลักการที่เหมาะสม ถูกต้องเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีคุณภาพไม่ลำเอียง (Bias) โดยยึดมั่นในเหตุผลตามหลักวิชา

นอกจากนี้นักบัญชีต้องเป็นผู้ยึดมั่นต่อความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวมด้วย เพราะ หากสังคมเสียหาย กิจกรรมก็อาจไม่สามารถดำรงอยู่ในระยะยาวได้ ทั้งนี้ นักบัญชีต้องช่วยชี้ให้เห็นถึง ข้อมูลที่แสดงถึงผลกระทบทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินที่จะเกิดขึ้นกับกิจการ เช่น หากธุรกิจ ผลิตสินค้า โดยไม่มีระบบการกำจัดของเสียที่ดี ทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษทางน้ำ อาจส่งผลกระทบต่ออาชีพ ของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในบริเวณรอบ ๆ ทำให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม ผลที่ตามมาคือ ความรู้สึกไม่พอใจของประชาชนในบริเวณนั้น อาจทำให้กิจการสูญเสียลูกค้าและส่งผลกระทบต่อถึง ผลกำไรจำนวน 20 ล้านบาท โดยที่หากกิจการลงทุนเพิ่มในระบบการจัดการของเสียที่ดี ทำให้มี ต้นทุนเพิ่มขึ้นเพียง 2 ล้านบาท กิจกรรมก็ควรตัดสินใจลงทุน เพราะประโยชน์ที่ได้รับทั้งในแง่ จำนวนเงินซึ่งมากกว่าต้นทุนที่จ่ายไป นอกจากนี้ยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ของกิจการที่ดีซึ่งจะช่วยให้ กิจการสามารถเติบโตอย่างมั่นคงยั่งยืนได้

ปัจจุบันนี้ประชาชนทั่วโลกต่างตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมและสังคมมากขึ้น โดยได้มีการประชุมในระดับโลก World Summit on Sustainable Development in 2002 ที่เสนอแนะให้ ธุรกิจตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน (Corporate Environmental and Social Responsibility) ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อมและสังคมใน ฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม พร้อมยึดถือเป็นนโยบายสำคัญขององค์กร ที่ต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

ดังนั้นเป้าหมายหลักในการบริหารธุรกิจจึงเปลี่ยนจากการสร้างกำไรเพียงอย่างเดียว มา เป็นการบริหารธุรกิจเพื่อความยั่งยืน (Business Sustainability) โดยเลือกแนวทางการดำเนินงานที่ ช่วยรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น เช่น การเลือกเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงสุดใน กระบวนการผลิตเพื่อจัดการและป้องกันคุณภาพสิ่งแวดล้อมในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต รวมทั้งการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมทั้งหมด ทั้งคุณภาพอากาศ คุณภาพน้ำ คุณภาพ ดิน ระดับเสียง สิ่งมีชีวิตในน้ำ ทรัพยากรป่า การกำจัดของเสียในบริเวณโรงงานและพื้นที่โดยรอบ ข้อมเป็นที่ยืนยันได้ถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ตลอดจนการลดต้นทุนการผลิต โดยใช้วัตถุดิบที่ผ่านกระบวนการใช้แล้ว (Recycle or Reused) เพื่อมุ่งเน้นถึงการลดปริมาณการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติและช่วยให้ผลิตสินค้าที่มีต้นทุนต่ำ ซึ่งจะช่วยให้องค์กรมีการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถดำรงอยู่ได้อย่างแท้จริงในระยะยาวเพราะได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคทั่วไป

นอกจากการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและสังคมแล้ว นักบัญชียังต้องชี้แนะให้ ผู้บริหารในองค์กรต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงมาตรฐานด้านแรงงานอีกด้วย เพราะมาตรฐานด้านแรงงาน

เป็นการวัดความมีจริยธรรม ความรับผิดชอบและความมีมนุษยธรรมของผู้บริหาร โดยต้องไม่เอาเปรียบ กดขี่แรงงาน สร้างสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดี โดยเฉพาะธุรกิจที่ประกอบกิจการส่งออกยังต้องตระหนักถึงความสำคัญในการปรับปรุงมาตรฐานแรงงานเพื่อเตรียมธุรกิจให้พร้อมเพื่อการแข่งขันบนเวทีการค้าโลก

บทบาทของนักบัญชีในวันนี้ มิใช่เพียงผู้ทำบัญชีอีกต่อไป แต่ยังต้องเป็นผู้แปลความ อธิบาย และเสนอแนะ โดยทำหน้าที่เป็นมือขวาของผู้บริหาร แต่ต้องเป็นมือขวาที่มีจรรยาบรรณ จึงจะสร้างความสำเร็จได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน โดยยึดมั่นในหลักการ ดังนี้

1. ประกอบวิชาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริตตามหลักปฏิบัติและวิชาการ และอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย
2. ไม่แสดงรายการอันทำให้เกิดความสำคัญผิดในสาระสำคัญของรายงาน จนทำให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจผิด ไม่ทำการใด ๆ อันอาจนำมาซึ่งความเสียหายเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ
3. มีความรับผิดชอบต่อสังคม และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายในจริยธรรมและวัฒนธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จำเนียร จวงตระกูล (2530, อ้างถึงใน อภินันท์ ไผ่งาม, 2541, หน้า 24-27) ได้กล่าวถึงบัญชี 10 ประการ ของการปฏิบัติงานที่ดีของลูกจ้างที่สามารถสนองตอบความคาดหวังของผู้บังคับบัญชา ดังนี้

1. มีความขยันหมั่นเพียร ผู้ปฏิบัติงานที่ดีย่อมมีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงานของตนอย่างสม่ำเสมอ ตั้งใจและเอาใจจริงเอาใจในการทำงานให้เสร็จโดยไม่ชักช้า ไม่ปล่อยเวลาให้สิ้นเปลืองไปโดยไม่ได้ทำงานให้เป็นประโยชน์
2. มีผลงานที่มีคุณภาพที่ดี ผู้ปฏิบัติงานที่ดีไม่เพียงแต่จะมีความขยันหมั่นเพียรสามารถปฏิบัติงานให้ได้ปริมาณตามมาตรฐานเท่านั้น แต่ผลการปฏิบัติงานยังจะต้องมีคุณภาพที่ดีด้วย
3. มีความรับผิดชอบเป็นที่ไว้วางใจได้ดี ผู้ปฏิบัติงานที่ดีต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อเพื่อนร่วมงาน ต่อผู้บังคับบัญชา และต่อบริษัท ซึ่งจะต้องรับผิดชอบทั้งทางด้านการปฏิบัติงานและความประพฤติ
4. มีความเข้าใจงานเป็นอย่างดี ผู้ปฏิบัติงานที่ดีย่อมมีความรู้ ความเข้าใจงานในหน้าที่ของตนเป็นอย่างดีว่า หน้าที่และความรับผิดชอบของตนนั้นมีอะไรบ้างอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกด้าน จะต้องรู้ขั้นตอนและขอบเขตของการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี เกี่ยวข้องกับงานของใครบ้างและต้องประสานงานกับใคร

5. มีความสามารถในการเรียนรู้ที่ดี มีความสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้เสมอ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ช่วยในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนให้ดีขึ้นเสมอ มีความสามารถเข้าใจรายละเอียดของงานได้อย่างรวดเร็ว สามารถเรียนรู้แนวความคิดและวิธีการใหม่ ๆ ได้รวดเร็ว สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในงานหรือสภาพการทำงานได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว

6. มีความคิดริเริ่ม ทั้งนี้เพราะความคิดริเริ่มจะช่วยให้พนักงานสร้างสรรค์ และคิดค้นหาวิธีการทำงานที่ดีขึ้น สะดวก ประหยัดและปลอดภัยมากขึ้น มีความกล้าและมีความมั่นใจที่จะทำ และกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นได้รับรู้

7. มีคุณพินิจและสามัญสำนึกดี ผู้ปฏิบัติงานที่ดีต้องมีไหวพริบ มีความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล การมีคุณพินิจและสามัญสำนึกจะช่วยทำให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานของตนได้ดี การตัดสินใจในการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างสมเหตุสมผลและถูกต้อง เนื่องจากต้องอาศัยการคิดไตร่ตรอง และทบทวนหาเหตุผลประกอบด้วยจากข้อมูลหลาย ๆ ด้าน

8. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี คำว่ามนุษยสัมพันธ์หมายถึงความสามารถของพนักงานที่จะเข้ากับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาตลอดจนบุคคลอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

9. มีความร่วมมือดี ผู้ปฏิบัติงานที่ดีจะต้องมีความร่วมมือที่ดีกับผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการปฏิบัติงานประจำวัน เพราะการทำงานจะต้องประสานงานกับผู้อื่นอยู่เสมอต้องได้รับความร่วมมือจากผู้อื่น มีการทำงานเป็นทีม พูดยกย่องหรือกันในการทำงาน พนักงานที่ดีจะสามารถร่วมมือที่ดีได้นั้นจำเป็นต้องมีการสื่อสารที่ดี

10. มีเจตคติที่ดีต่องานและองค์กร ผู้ปฏิบัติงานที่ดีย่อมต้องมีเจตคติที่ดีเสมอ ซึ่งจะต้องมีต่อตนเอง ต่อเพื่อนร่วมงาน ต่อผู้บังคับบัญชา ต่อลูกค้าและผู้อื่นทั่วทั้งองค์กร

สรุปได้ว่านายจ้างส่วนใหญ่ต้องการลูกจ้างที่มีคุณสมบัติด้านความขยันหมั่นเพียร ตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความมั่นคงทางอารมณ์ การมีทัศนคติที่ดีและทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ผลงานมีคุณภาพ มีความผูกพันและรับผิดชอบในงาน และสามารถสร้างภาพพจน์ที่ดีให้เกิดต่อองค์กร

สถานประกอบการจำนวนมากต้องการลูกจ้างที่มีความขยันอดทน ซื่อสัตย์ตรงเวลา รับผิดชอบ และมีมนุษยสัมพันธ์ มากเป็นอันดับแรก ๆ โดยให้เหตุผลว่าความรู้ความสามารถนั้นสามารถฝึกอบรมได้ในสถานประกอบการ (อาพร จันทวิมล, 2531, หน้า 4)

ฉวีวรรณ รักวาทีน, อภิศักดิ์ จงเจริญใจ และกำแพง หุ่นหิรัญย์สาย (2538) ได้ศึกษาเรื่องคุณสมบัติมหาบัณฑิต; MBA หรือ X-MBA ที่ธุรกิจต้องการ” ผลการศึกษาพบว่าแนวโน้มความต้องการพนักงานที่จบการศึกษา MBA ยังอยู่ในระดับที่สูงมาก คือมีความต้องการโดยรวมของทุก

องค์กรสูงถึง 66.70 เปอร์เซนต์ ในขณะที่ยังไม่มีความต้องการเพียง 33.30 เปอร์เซนต์ คิดเป็นอัตราส่วน 2:1 จากความต้องการของตลาดในองค์กรแต่ละประเภท จะมีความต้องการและไม่ต้องการพนักงานระดับนี้ใน สักส่วนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในองค์กรเกี่ยวกับพัฒนาที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ และธุรกิจการค้า มีความต้องการบุคลากรในระดับ MBA สูงกว่าองค์กรธุรกิจประเภทอื่น ๆ เนื่องจากสภาพของธุรกิจในช่วง 2-3 ปี ที่ผ่านมามีความเจริญเติบโตในอัตราที่สูงมาก ทำให้มีการแข่งขันที่ค่อนข้างรุนแรงเพื่อแย่งผู้บริโภค จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภายในบริษัทให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น และรองรับการขยายตัวของธุรกิจในอนาคตอีกด้วย และเป็นที่น่าสังเกตว่าจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีถึง 55 เปอร์เซนต์ ที่ยังไม่มีบุคลากรในระดับ MBA ในบริษัทเลย จึงเป็นเครื่องชี้ชัดว่า ยังมีที่ว่างให้กับมหาบัณฑิตที่จบการศึกษาหรือกำลังจะจบการศึกษา ได้ออกไปใช้ความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมา ให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและสังคมอีกมาก ผู้ที่จบการศึกษาไประดับ MBA ไปอยู่ในองค์กรต่าง ๆ มักจะอยู่ในผู้บริหารระดับกลางสูงถึง 61.90 เปอร์เซนต์ รองลงมาคือพนักงานซึ่งมีอยู่ 23.80 เปอร์เซนต์ หากมองในแง่ของระยะเวลาในการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ถึง 71.50 เปอร์เซนต์ จบมาในระยะเวลา 1-4 ปี พอจะบอกได้ว่าความนิยมในระดับการศึกษาต่อในระดับ MBA ในช่วง 1-4 ปี ที่ผ่านมามีอยู่ในระดับที่สูงมาก เนื่องจากปัจจัยเสริมหลายประการ อาทิ เช่น การที่ผู้ที่ศึกษาเชื่อว่าการเรียน MBA เป็นบันไดไปสู่การเป็นผู้บริหารได้รวดเร็วที่สุด และได้รับผลตอบแทนงดงาม ซึ่งจากผลการสำรวจจะเห็นว่าตำแหน่งของผู้ที่จบไปแล้ว จะอยู่ในระดับผู้บริหารระดับกลางค่อนข้างมาก ในขณะที่พนักงานระดับล่าง พยายามที่จะพัฒนาตนเองขึ้นไปสู่จุดนั้นด้วยเช่นกัน หากมองในอีกแง่หนึ่งการที่ผู้บริหารระดับกลางสำเร็จการศึกษาปริญญาโท ค่อนข้างสูงถึง 61-90 เปอร์เซนต์ ก็เพราะว่ามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้เปิดหลักสูตรต่าง ๆ ขึ้นมา รองรับลูกค้าในส่วนที่ไม่ค่อยมีเวลาในการศึกษามากมายนัก เช่น โครงการ X-MBA หรือ MBA ภาคค่ำ จึงทำให้ผู้บริหารที่ไม่ค่อยมีเวลาได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาดูด้วยเหมือนกัน จากการประเมินผลของผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิตที่จบการศึกษา MBA ไปแล้วพบว่าคุณลักษณะต่าง ๆ ที่มหาบัณฑิตควรจะมี อาทิเช่น ความรับผิดชอบของการปฏิบัติงาน การวิเคราะห์ปัญหา ฯลฯ ล้วนแต่อยู่ในเกณฑ์ที่เกิน 70.00 เปอร์เซนต์ขึ้นไป ซึ่งถือว่ามีความสมบัติด้านต่าง ๆ ดีครบถ้วน แต่มีข้อที่น่าสังเกตว่าในด้านความรู้ด้านเทคนิคแล้วยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าคุณลักษณะของอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข โดยเฉพาะในยุคของข่าวสารข้อมูลในปัจจุบัน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์มาประกอบด้วย ซึ่งทางมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ก็ได้เปิดหลักสูตร MIS เข้ามาเสริมจุดด้อยตรงนี้บ้างแล้ว อย่างไรก็ตามจากการประเมินผลโดยรวม ผู้บังคับบัญชามีความเห็นส่วนใหญ่ถึง 80.30 เปอร์เซนต์ว่าพนักงานมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ซึ่งตรงกับ เป้าหมายสำคัญที่มหาวิทยาลัยต้องการพัฒนาบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ ให้มีศักยภาพในการทำงานสูง ความคิดเห็นของผู้บริหาร

ในองค์กรต่าง ๆ ซึ่งคาดหวังว่ามหาบัณฑิต MBA ควรจะมีอย่างยิ่งในแง่ของคุณสมบัติส่วนตัวก็คือ ความรับผิดชอบ รองลงมาคือ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น คุณธรรมจรรยาบรรณ ความขยันหมั่นเพียร และประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งจริง ๆ แล้วเป็นคุณสมบัติที่ทุกคนไม่ว่าจะ จบการศึกษาระดับใด ควรจะมีอยู่ในด้านความสามารถในการบริหาร การวิเคราะห์ปัญหาและ ตัดสินใจเป็นเรื่องที่ผู้บริหารควรหวังมากที่สุด เนื่องจาก ธุรกิจในปัจจุบันมีความซับซ้อน และต้อง อาศัยการตัดสินใจที่ฉับไวเป็นสำคัญ รองลงมาคือ ความเป็นผู้นำและมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่นำองค์กรไปสู่ทิศทางที่ถูกต้องและสดใสในโลกธุรกิจในปัจจุบัน ในด้าน วิชาการผู้บริหารคาดหวังว่ามหาบัณฑิต MBA ควรจะมีความรู้ในวิชาชีพโดยตรงและด้านบริหาร พอ ๆ กัน เนื่องจากผู้จบการศึกษาส่วนใหญ่จะมาจากสายอาชีพเฉพาะทางเช่น แพทย์ วิศวกร บัญชี เป็นต้น ซึ่งแม้จะมาเรียนบริหารแต่ก็ยังต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ตนเองถนัดอยู่ดี แม้จะ ไม่ได้ทำงานในลักษณะเดิม แต่การมีความรู้ด้านธุรกิจก็สามารถจะนำมาประยุกต์ใช้กับวิชาชีพ เฉพาะได้ดีกว่า ผู้ที่เรียนมาแต่ด้านวิชาชีพเฉพาะ ซึ่งมองสิ่งต่าง ๆ ได้แคบกว่า หากจะเจาะลึกลงไป ในด้านวิชาการทางบริหารธุรกิจที่ผู้บริหารในองค์กร ต้องการให้ทราบก็หนีไม่พ้นวิชาหลัก 3 วิชา คือ การตลาด การเงินและบริหารบุคคล ซึ่งในแต่ละมหาวิทยาลัยก็มีการแยกหมวดวิชาในลักษณะ ดังกล่าวอยู่แล้ว กล่าวโดยรวมแล้วพบว่าหน่วยงานต้องการคุณสมบัติของมหาบัณฑิต MBA ในแง่ การบริหารมากที่สุด ในขณะที่ความรู้ด้านวิชาการและคุณสมบัติส่วนตัวมีความสำคัญพอ ๆ กัน แต่ อยู่ในระดับรองลงไป เพราะเป็นสิ่งเดียวที่แตกต่างไปจากผู้ที่จะจบปริญญาสาขาอื่น ๆ ซึ่งสร้าง ประโยชน์ให้กับหน่วยงานได้มากที่สุด ปัจจัยสำคัญที่องค์กรต้องการพนักงานที่จบ MBA ที่สำคัญ ที่สุด คือ รองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องปรับตัวตามกระแสโลกาภิวัตน์ และมี บุคลากรที่มีคุณภาพมารับรองความเจริญเติบโตขององค์กร ที่โตขึ้นเรื่อย ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่าปัจจัย ด้านกฎหมาย และการเมืองแทบไม่มีผลต่อความต้องการบุคลากรขององค์กรเลย เนื่องจากเป็น ผลกระทบทางอ้อมต่อองค์กรมากกว่า ในด้านความนิยมของสถาบันแล้ว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ยังคงมาเป็นอันดับ 1 ตามมาด้วย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเกษตร จะเห็นว่า 5 อันดับแรก ยังคงเป็น ของรัฐบาลอยู่ ในขณะที่อันดับที่ 6 เป็น มหาวิทยาลัยเอกชน (ABAC) ซึ่งนับวันจะมีความแข็งแกร่ง และมีชื่อเสียงมากขึ้น เนื่องจากธุรกิจในปัจจุบันเริ่มเป็นแบบ International มากขึ้น ดังนั้น แทบทุก องค์กรมีความต้องการให้ผู้จบ MBA มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น จากอันดับต่าง ๆ ทางผู้บริหารในองค์กรได้พิจารณาเลือกจากด้านวิชาการและชื่อเสียงสถาบันเป็น ลำคัญ นอกจากนั้นสภาวะที่ถูกคำมีความต้องการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมไปถึงทัศนคติของ คนรุ่นใหม่ที่ต้องการความสะดวก (เรื่องการเดินทาง) และความพอใจเป็นสำคัญ ก็อาจทำให้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต้องทำงานหนักมากขึ้น เพื่อรักษา อันดับ 1 เอาไว้ เพราะคู่แข่งทุก

มหาวิทยาลัยไม่อาจประมาณในความสามารถและความผันผวนในสถานะการแข่งขันในปัจจุบัน แม้ในแวดวงมหาวิทยาลัยเองก็เข้มข้นไม่แพ้การธุรกิจภายนอก

Hassall, Joyce, Montana & Anes (1999) ศึกษาถึงความเห็นของนายจ้างของนักบัญชีบริหารรับอนุญาต (Chartered Institute of Management Accountants: CIMA) ต่อทักษะและความสามารถทางวิชาชีพของนักบัญชี ผลการศึกษาพบว่าทักษะทางการสื่อสารเป็นทักษะสำคัญที่สุดสำหรับนักบัญชีบริหารที่ได้รับใบอนุญาตแล้ว แต่เป็นสิ่งที่นักบัญชีที่มีอยู่ในระดับที่สูงกว่าระดับ “พอใช้” เพียงเล็กน้อย คือค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6.35 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน และทักษะที่นักบัญชีที่ได้รับการประเมินว่ามีน้อยที่สุดคือ การมีวิสัยทัศน์ และอาจเป็นไปได้ว่าการขาดคุณสมบัติข้อนี้เองที่ทำให้ให้นักบัญชีที่เพิ่งจบการศึกษาได้ไม่นานเข้าเรียนต่อในโครงการการจัดการทางบริหาร (Master of Business Administration) นอกจากนี้ยังพบว่ามีความจำเป็นที่จะพัฒนาทักษะทางด้านวิชาชีพให้ตรงกับนโยบายที่ตั้งไว้ขององค์กร เช่น ความสามารถพัฒนาวิธีการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้ทางด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร (Knowledge of Information Sources) ความรู้ทางด้านกรบัญชีและด้านจริยธรรมในหน้าที่สังคม

คณะผู้วิจัยภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (2543) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาแนวโน้มความต้องการบัณฑิตทางบริหารธุรกิจ ศึกษาเฉพาะพื้นที่ภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า ในระหว่างปี พ.ศ.2543 – พ.ศ.2545 มีความต้องการบัณฑิตทางบริหารธุรกิจ โดยรวมค่อนข้างน้อยโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่างสาขาละ 2-3 คนต่อปี แต่ความต้องการบัณฑิตในระดับปริญญาตรีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปีหลัง ๆ ส่วนระดับปริญญาโทแนวโน้มความต้องการบัณฑิตค่อนข้างคงที่ สำหรับสาขาที่มีความต้องการมากในระดับปริญญาตรี ได้แก่ สาขาการตลาด บัญชี การเงิน และธุรกิจระหว่างประเทศ และในทำนองเดียวกันระดับปริญญาโท ได้แก่ สาขาด้านการตลาด และบัญชี ส่วนคุณสมบัติของบัณฑิตที่สำคัญที่สุดที่หน่วยงานต้องการทั้งระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท ได้แก่ มีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ในระดับปริญญาตรีต้องการรับบัณฑิตที่มีจริยธรรมและความอดทน ส่วนบัณฑิตในระดับปริญญาโทเน้นคุณสมบัติทางด้านมีการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล และมีความสามารถในการวิเคราะห์สำหรับปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลในการเลือกบัณฑิตทั้งระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโทเข้าทำงาน ได้แก่ ความมีไหวพริบปฏิภาณ บุคลิกภาพ และความสามารถด้านภาษา นอกจากนี้หน่วยงานยังต้องการให้ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีความสามารถทำงานเป็นทีม รวมถึงภาวะผู้นำและความเป็นผู้ตามมีความอดทนและความหนักแน่นในการเผชิญปัญหา

Meagher (2001) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงบทบาทของนักบัญชีในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาของคุณลักษณะของนักบัญชี (Chartered Accounts) ในเกาะไอร์แลนด์ (Ireland) ผลการศึกษาพบว่า

นักบัญชีมีบทบาทในการทำงานในทีมที่ประกอบด้วยสมาชิกจากหลาย ๆ หน่วยงาน (Cross Functional Teams) ด้วยเหตุนี้ทักษะที่สำคัญสำหรับนักบัญชีในการทำงานจึงได้แก่ การติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ทักษะความเป็นผู้นำและการจัดการ ระบบสารสนเทศ การตัดสินใจและการให้คำปรึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า นักบัญชีใช้เวลามากขึ้นในการวิเคราะห์สารสนเทศ และใช้เวลาในการทำงานบัญชีแบบดั้งเดิมน้อยลง

วาสนา ทิพย์ศรี (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณสมบัตินักสำเร็จการศึกษาทางด้านบริหารธุรกิจที่องค์กรธุรกิจต้องการในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า องค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจในรูปแบบห้างหุ้นส่วนเป็นประเภทธุรกิจด้านการบริการ พนักงานโดยส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาวิชาการบัญชี รองลงมาคือ การตลาดและการจัดการ คุณสมบัตินักสำเร็จการศึกษาทางด้านบริหารธุรกิจที่ต้องการโดยส่วนใหญ่ต้องการรับทั้งเพศชายและเพศหญิง ไม่จำกัดสถานภาพ โสดหรือสมรส ระดับการศึกษา ปวส. สาขาวิชาการบัญชี ไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์ มีความสามารถพิเศษทางด้านการบริหารด้านคอมพิวเตอร์ สำหรับคุณสมบัตินักเรียนด้านลักษณะที่ปรากฏให้เห็นทั่วไป องค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ต้องการในระดับมากที่สุด คือ ความคล่องแคล่วว่องไว กระตือรือร้น และขี้มั่ว ร่าเริงแจ่มใส ด้านความรู้เกี่ยวกับงาน องค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ต้องการในระดับมากที่สุดคือ มีทักษะในการทำงาน ด้านแรงจูงใจในการทำงาน องค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ต้องการในระดับมากที่สุดคือ ทักษะคิดต่อการทำงาน ลักษณะของงานที่สนใจ และเหตุผลที่มาสมัครงานในองค์กร ด้านบุคลิกภาพ องค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ต้องการในระดับมากที่สุดคือ มีไหวพริบ มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความมุ่งมั่น ความมีเหตุผล ความกระตือรือร้น และมีความคิดริเริ่ม ด้านสติปัญญา องค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ต้องการในระดับมากที่สุดคือ ความสามารถในการทำงานด้านอื่น ๆ องค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ต้องการในระดับมากที่สุดคือ ความสามารถทำงานตามเงื่อนไขได้ตามที่กำหนด

พศิน แดงจวง และคณะ (2545) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนายจ้าง/ผู้ประกอบการที่มีต่อบัณฑิตมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ที่สำเร็จการศึกษา ปี 2540 – 2544 ได้สรุปว่า บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีคุณลักษณะที่นายจ้าง/ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจในระดับมาก 8 ประการ คือ 1. มีมนุษยสัมพันธ์ ปรับตัวเองเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ 2. มีคุณธรรม จริยธรรม 3. มีภาวะผู้นำ 4. มีความรับผิดชอบต่อสังคม 5. มีทักษะทางภาษา สามารถในการติดต่อสื่อสาร และถ่ายทอดความรู้ภาษาไทย และต่างประเทศ อย่างน้อย 1 ภาษา ได้ 6. มีความรู้ ความสามารถด้านวิชาการ และวิชาชีพ 7. มีความใฝ่รู้ และศึกษาอย่างต่อเนื่อง 8. มีทักษะในการสืบค้นข้อมูล และใช้เทคโนโลยี

โดยมีข้อเสนอแนะจากนายจ้าง/ผู้ประกอบการเพิ่มเติมว่า บัณฑิตควรมีทักษะใน

การสืบค้นข้อมูล และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี

สุชีรา ไวถนอมสัตว์ (2546) ได้วิจัยเรื่องความต้องการของสถานประกอบการต่อคุณลักษณะบัณฑิตทางการบัญชี ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ ผู้ประกอบการในเขตหนองแขมมีความต้องการบัณฑิตทางการบัญชีที่มีคุณลักษณะด้านอาชีพ ด้านสังคม และด้านบุคลิกภาพในระดับมาก การวิเคราะห์ตามขนาดของสถานประกอบการกับเพศ คะแนนเฉลี่ยสะสมของบัณฑิตประเภทสถานศึกษาของบัณฑิต และประสบการณ์การทำงานของบัณฑิตไม่มีความสัมพันธ์กัน

เพ็ญธิดา พงษ์ธานี (2547) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาการบัญชีที่องค์กรและผู้รับผิดชอบงานด้านบัญชีพึงประสงค์ ซึ่งเป็นการศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านความรู้ของบัณฑิตสาขาการบัญชี 2. ด้านทักษะของบัณฑิตสาขาการบัญชี 3. ด้านคุณค่า จรรยาบรรณของบัณฑิตสาขาการบัญชี และ 4. ด้านบุคลิกภาพของบัณฑิตสาขาการบัญชี กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้เป็นผู้รับผิดชอบงานด้านบัญชีในองค์กรรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ เอกชนประเภทอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบความคาดหวังขององค์กรและผู้รับผิดชอบงานด้านบัญชีที่มีต่อคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาการบัญชี จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยรวมต้องการบัณฑิตสาขาการบัญชีที่มีคุณลักษณะด้านคุณค่า จรรยาบรรณ มากที่สุด รองลงมาคือคุณลักษณะด้านทักษะ คุณลักษณะด้านความรู้ และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับ องค์กรรัฐบาลมีความต้องการบัณฑิตสาขาการบัญชีที่มีคุณลักษณะด้านความรู้ในวิชาชีพสูงกว่าองค์กรเอกชนประเภทอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม องค์กรรัฐบาลมีความต้องการบัณฑิตสาขาการบัญชีที่มีคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพในการใช้คำพูดสูงกว่าองค์กรเอกชนประเภทอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ ส่วนงานบัญชีอื่น ๆ มีความต้องการบัณฑิตสาขาการบัญชีที่มีคุณลักษณะด้านความรู้ทั่วไปสูงกว่างานบัญชีการเงิน บัญชีบริหาร และบัญชีภาษีอากร

เครือวัลย์ ศรียี่ทอง (2548) ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการบัญชีตามทัศนะของผู้ประกอบการ โดยจำแนกทัศนะของผู้ประกอบการออกเป็น 7 ลักษณะคือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความเป็นผู้นำและการตัดสินใจ ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านความสามารถในการปฏิบัติงานหลัก ด้านความสามารถในการปฏิบัติงานทั่วไป ด้านการรับผิดชอบต่อผู้บริการ ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณารายด้าน ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นมากทุกด้าน โดยมีความคิดเห็นมากอันดับที่ 1 ด้านบุคลิกภาพ อันดับที่ 2 ด้านความสามารถในการปฏิบัติงานหลัก อันดับที่ 3 ด้านการรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ นอกจากนี้ยังพบว่าคุณลักษณะนักบัญชีที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการบัญชีตามทัศนะของผู้ประกอบ จำแนกตามลักษณะผู้ประกอบการ ด้านประเภทธุรกิจขายสินค้า

มีการคัดเลือกคุณลักษณะที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับด้านประสบการณ์ในการประกอบธุรกิจมีการคัดเลือกคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ไม่แตกต่างกัน

ศรัณย์ ชูเกียรติ และคณะ (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การปฏิบัติงานและการสำรวจทักษะที่จำเป็นของนักบัญชีบริหารในบริษัทขนาดใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า งานที่นักบัญชีส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับการเป็นที่ปรึกษาให้แก่หน่วยงานอื่นในองค์กร การให้ความรู้ในด้านบัญชีการเงิน และภาษีอากรแก่หน่วยงานอื่นในองค์กร การวางแผนกลยุทธ์ในระยะยาว การจัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการทำกำไรจากลูกค้าและสินค้า และการดูแลระบบบัญชีต้นทุน เป็นต้น ส่วนความรู้และทักษะ ด้านบัญชี ภาษีอากร และการวิเคราะห์ข้อมูลทางการบัญชียังมีความสำคัญอยู่อย่างมากต่อการปฏิบัติงานของนักบัญชีบริหาร แต่ในขณะเดียวกันความรู้ทางด้านบริหารธุรกิจที่เกี่ยวข้อง การมีวิสัยทัศน์ ความสามารถในการตัดสินใจ การแก้ปัญหา และลดความขัดแย้ง ความเป็นผู้นำ ความมีจริยธรรม และความสามารถให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานอื่น ก็มีความสำคัญที่ใกล้เคียงกับความรู้และทักษะด้านการบัญชี และยังไปควบคู่กันทักษะและความรู้เหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นต้องใช้ในการทำงานที่มีแนวโน้มว่าจะมีความสำคัญเพิ่มขึ้นในระยะเวลา 5 ปีข้างหน้าด้วย

อภิชาติ สนธิสมบัติ (2549) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพนักงานที่ดี มีดังนี้คือ 1. ทำงานตรงต่อเวลา 2. ตั้งใจทำงาน มีความวิริยะอุตสาหะ 3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่ต้องเป็นภาระของหัวหน้างาน ที่จะต้องอธิบายขั้นตอนอย่างละเอียด จึงจะทำงานได้ 4. มีความอดทน อดกลั้น ไม่ใจน้อย แม้ว่าหัวหน้างานจะไม่เห็นความดี (หวังว่าวันใดที่หัวหน้างานหูตาสว่าง ก็จะทราบว่าเป็นเรื่องที่แท้จริงคืออะไร) 5. ไม่ใช้อิทธิพลเห็นคนอื่นดีกว่าไม่ได้ 6. ไม่นินทา กลั่นแกล้งผู้อื่น ไม่เอาความได้เปรียบด้านใดด้านหนึ่งของตัวเองมาเป็นข้อต่อรอง 7. เชื่อฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชา และรักษาผลประโยชน์ให้กับโรงงาน 8. ทำงานอย่างมีสติ ไม่วุ่นวาย ไม่ทำงานอย่างขอไปที (จนก่อให้เกิดอันตรายต่อเพื่อนร่วมงาน และ/หรือโรงงาน) 9. ต้องแต่งกายให้ดูกระเปียบ ปฏิบัติตามระเบียบของโรงงานอย่างเคร่งครัด 10. ถ้าเป็นหัวหน้างาน จะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีต่อลูกน้อง

มานพ สีเหลือง (2549) ได้ศึกษาการเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี และคุณลักษณะนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการผลการศึกษาพบว่าเหตุผลในการเลือกซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี 3 อันดับแรก ได้แก่ โปรแกรมง่ายต่อการเข้าใจ (ค่าเฉลี่ย 4.3291) การมีระบบสำรองข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 4.2848) และการเชื่อมโยงโปรแกรมการทำงานด้านอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.2532) ตามลำดับ และคุณลักษณะของนักบัญชีที่สถานประกอบการพึงประสงค์ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ในระดับปริญญาตรีสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 86.56 นักบัญชีเพศหญิง กับ ไม่เจาะจงเพศ

พึงประสงค์ในระดับที่ใกล้เคียงกัน ด้านคุณลักษณะนักบัญชีพึงประสงค์ของสถานประกอบการ สรุปได้ดังนี้ อันดับ 1 คือ ด้านวิชาการและทักษะวิชาชีพ โดยให้ความสำคัญกับความรู้การบัญชี พื้นฐานมากที่สุด อันดับ 2 คือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับการมีความรับผิดชอบในหน้าที่มากที่สุด อันดับ 3 คือ ด้านบุคลิกภาพ โดยให้ความสำคัญกับสุขภาพ ร่างกายแข็งแรงมากที่สุด และอันดับ 4 คือ ด้านคุณสมบัติเฉพาะตัว โดยให้ความสำคัญกับการมีใจรักความก้าวหน้ามากที่สุด

จันทร์เพ็ญ ศรีสุระ (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักบัญชีบริหารที่บริษัท ขนาดใหญ่ต้องการ ศึกษากรณี นิคมอุตสาหกรรมเวลโกรว์ ฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่าบริษัท ขนาดใหญ่ต้องการนักบัญชีบริหารที่มีความรู้ความสามารถครอบคลุมทักษะทั้ง 3 ด้านคือด้าน เทคนิค โดยส่วนใหญ่ต้องการนักบัญชีบริหารที่มีความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีบริหารและ ความสามารถในการติดต่อสื่อสารด้านภาษาอังกฤษและการนำเสนอ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์กับบริษัท บริษัทขนาดใหญ่ต้องการนักบัญชีบริหารที่มีทักษะความเป็นผู้นำและมีความเข้าใจและมีมุมมอง ด้านธุรกิจ ส่วนทักษะด้านความคิดต้องการนักบัญชีบริหารที่มีจริยธรรมในการทำงานและ ปฏิบัติงานอย่างมีวิสัยทัศน์ สำหรับความต้องการให้สถาบันมีส่วนร่วมในการสร้างบุคลากรด้าน บัญชีบริหารพบว่าต้องการให้มีการปรับแผนการสอนให้สอดคล้องกับยุคสมัย และกระตุ้นเตือนใน เรื่องของจริยธรรม สำหรับผลการทดสอบความสัมพันธ์พบว่าทั้งขนาดและสัญชาติของบริษัทมี ความสัมพันธ์กับระดับความต้องการของคุณลักษณะของนักบัญชีบริหาร โดยส่วนใหญ่โดยเฉพาะ อย่างยิ่งทักษะด้านเทคนิคและทักษะด้านความคิด

ศิวาภรณ์ พรยิ่ง (2551) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ นักบัญชีโดยวัดจาก เงินเดือนหรือค่าจ้าง ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์ต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ นักบัญชีโดยวัดจากเงินเดือนหรือค่าจ้าง ในช่วงมกราคม พ.ศ. 2538 ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2539 ได้แก่ จำนวนปีประสบการณ์ บุคลิกลักษณะ ระดับความสามารถ และในช่วง กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2550 ได้แก่ อายุ จำนวนปีประสบการณ์ ระดับความสามารถและจากการศึกษา เพิ่มเติมโดยใช้ช่วงเวลา มกราคม พ.ศ. 2538 ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2550 พบคุณลักษณะที่เกี่ยวข้อง คือ อายุ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ จำนวนปี ประสบการณ์ จำนวนบุคลิกลักษณะ ระดับความสามารถ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ ของการเป็นพนักงานที่ดี คุณสมบัติของนักบัญชีที่ดี คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ฯลฯ และ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทสาขาการบัญชี มาสรุปเป็น “คุณลักษณะของมหาบัณฑิตทางการบัญชีที่พึงประสงค์” โดยมหาบัณฑิตทางการบัญชีควรมี คุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะด้านวิชาการและทักษะวิชาชีพ
2. คุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ
3. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพและคุณลักษณะเฉพาะบุคคล
4. คุณลักษณะด้านการบริหาร

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University